

Obsah

Novoroční přání , ing. V. Čuřík	2
Lékárna U České koruny v Kladně , PhDr. Z. Kuchyňka	3
Důl Schoeller v Libušíně, (Důl Zdeněk Nejedlý, Nejedlý I., Klement Gottwald, Důl Kladno) , K. Melichar	8
Stavby na dole Schoeller v Libušíně , T. Voldráb	12
Jak jsem nastoupil na „Šelerku“ , ing. J. Kružík	15
K výročí vzniku Brigád socialistické práce (BSP) na Dole Nosek , ing. V. Čuřík	17
Rosické uhelné doly, připomenutí „východní kolonie“	
Nejhlubší uhelný důl v Čechách , K. Melichar	19
Doly Společnosti státní dráhy - Důl Bresson , ing. V. Neliba	23
Organizační vývoj Kladensko-rakovnického kamenouhelného revíru po druhé světové válce , K. Melichar	26
Regionální muzeum v Jílovém u Prahy	29
Báňsko policejní předpisy , Jiří Krajiček	32
Jakost a GEOINDUSTRIE obor speciální zakládání staveb , Ing. I. Malinová	34
Poutník po stopách hornické historie , K. Melichar	36
Nová geologická sbírka v Hornickém skanzenu Mayrau Ing. J. Slavík	37
Nová naučná stezka Haldy Mayrau , L. Krinke, D. Šubrtová	39
Haldy v krajině , R. Schmelzová	41
Revitalizace , Mgr. T. Gremlica	41
Bývalé Kluby hornických důchodců jsou stále aktivní , J. Grubner	45
Pamětní deska odhalena , ing. V. Neliba	48
Ladislav Novák a jeho dílo , Z. Povondrová	49
Odešel kamarád, přítel a spolupracovník , J. Uváček	55

Internetový zpravodaj na adrese: www.mayrau.wz.cz

za obsah článků odpovídají autoři

vydává: Klub přátel hornických tradic (KPHT) - Kladno o.s.

redakční rada: J. Grubner, K. Melichar, V. Neliba, D. Šubrtová, T. Voldráb

redakce: Hornický skanzen Mayrau, č.p. 56, Vinařice 273 07,

tel: 312 273 067, email: mayrau@centrum.cz

tisk: A centrum Kladno s.r.o

za finanční podpory kolektivních členů KPHT Kladno o.s.

foto na předchozí straně: Důl Schoeller, foto: T. Voldráb

*Vážení čtenáři a příznivci, naši členové kolektivní
a individuální a naši nejbližší spolupracovníci!*

Opět se blíží konec roku 2008. Tento rok se v našem skanzenu vydařil. Podrobné hodnocení bude sepsáno pro Hornický zpravodaj začátkem roku 2009. Rád bych Vám všem poděkoval za celoroční přízeň, za Váš zájem, který je pro nás tak potřebný. Chtěl bych Vám popřát klidný a spokojený prožitek blížících se vánoc a pevné zdraví, pohodu a klid v celém novém roce 2009!

*S díky za výbor Klubu přátel hornických tradic Kladno o.s.
ing. Vladimír Čuřík*

Lékárna U České koruny v Kladně

Jedním z nejzajímavějších domů na Masarykově ulici v Kladně je bývalá lékárna U České koruny čp. 499. Pro lékárníka Václava Barcala ji z původní jednoposchodové stavby se sedlovou střechou do novorenesanční podoby se střechou se čtyřmi vikýři spojenými balustrádou přestavěl v letech 1891 – 1892 Václav Krotký. Ten také navrhl pro vstup do lékárny kamenný portál s reliéfem Svatováclavské koruny, který vyrobila pražská kamenická firma Ludvíka Šaldy.

První patro přestavované lékárny rozhodl Krotký vyzdobit sgrafity a ke zhotovení návrhů doporučil Mikoláše Aleše. Ten v srpnu 1891 při pobytu v Kladně nakreslil tři kruhové kartony o průměru 120 cm, na nichž zobrazil tři výjevy z práce lékárníka, symbolizovaného dětskými postavami, které připomínají barokní andílky. První výjev znázorňuje Čtení receptu, druhý Sbíráni bylin a třetí Přípravu léku. Takto prozaický výklad Alešových sgrafit ale nenechává v klidu milovníky okultních věd, kteří v těchto medailonech hledají skrytý význam. Podle Josefa Dolejšího tak například dívka na prostředním medailonu, která trhá květiny, symbolizuje dětskou podobu bohyně Eset (Isidy), jejíž natažená paže jako by zdvíhala posvátný anch, symbol života, jímž má být oživen Osiris.¹ Ať už Mikoláš Aleš do svých návrhů tuto alchymistickou symboliku vložil, či nikoli, a ta je jen dílem fantazie pozdějších vykladačů této výzdoby, Mistr sám sgrafita na fasádu neprováděl. Jako v mnoha jiných případech svěřil práci Josefu Bosáčkovi, s nímž už před tím spolupracoval na výzdobě domu v Ostrovní ulici v Praze.² Podle vzpomínek pamětníků, které zaznamenal Jaroslav Pergl st. v knize Mikoláš Aleš a Kladno, Mistr jen občas postával před protějším knihkupectvím Karla Vybulky a sledoval, zda práce probíhá podle jeho představ.³

Ani ne za dvacet let už ale sgrafita v kladenském ovzduší nasyceném kouřem zčernala a bylo nutno je restaurovat. Z té doby také pochází letopočet 1909 na průčelí domu do tehdejší Královské třídy.⁴ Monogram JB u tohoto letopočtu jsou iniciály dalšího majitele lékárny Jana Baleje, který si po Barcalově smrti vzal jeho ovdovělou manželku. Zastavme se proto na chvíli u rodinných vztahů. Manželka lékárníka Václava Barcala, jenž do Kladna přišel z Unhoště právě díky sňatku s ní, byla dcerou známého kladenského stavitele a dlouholetého starosty Josefa Hraběte (starostou v letech 1881–1889 a 1895–1898). Bratr jejího druhého manžela František Balej (1873–1918), povoláním právník, byl zároveň i spisovatelem

¹ DOLEJŠÍ, Jiří (Josef): *Jitřní záře české alchymie (Život a dílo Otakara Zachara 1870 – 1921)*. Logos 1/2, 2000, s. 63.

² EGERMAIER, Jiří: *Zapomenutý Josef Bosáček a jeho galerie pod širým nebem*. Písek 2004.

³ PERGL, Jaroslav: *Mikoláš Aleš a Kladno*. Jaroslav Pergl ml., Kladno 2000, s. 19.

⁴ Tamtéž, s. 22.

Sgrafito Čtení receptu na bývalé lékárně U České koruny. Foto Jaroslav Vysín.

a překladatelem z angličtiny. Pro kladenského tiskaře Jaroslava Šnajdra přeložil některá díla bengálského básníka Rabindranátha Thákura, z nichž jako první vyšla v Kladně v roce 1914 *Gitándžali (Oběť písní)*.⁵ Podrobněji se ale o tiskaři a nakladateli Jaroslavu Šnajdrovi zmíníme někdy příště v souvislosti s budovou jeho tiskárny na náměstí Svobody.

Připomeňme ale ještě osobu - autora novorenesanční přestavby lékárny U České koruny Václava Krotkého, který do Kladna přišel v roce 1888 jako profesor Řemeslnické školy, na níž působil až do roku 1910.⁶

⁵ ZACH, Aleš: *Nakladatelské Kladno. (Z dějin kladenské knižní kultury)*. Kladno 2007, s. 33-35.

⁶ Sládečkovu vlastivědné muzeum v Kladně získalo v dubnu 2002 část pozůstalosti Václava Krotkého, kterou za svého života shromáždil stavitel Jaroslav Pergl z Kročehlav (1912–1993). Je v ní i nedatovaný rukopis O rozvoji Kladna, který spolu s vytištěnými publikacemi dokazuje, že V. Krotký nejenom projektoval jednotlivé stavby, ale zabýval se i urbanismem městského celku.

Lékárna na Královské třídě před přestavbou. Reprodukce z knihy Jaroslava Pergla st. Mikoláš Aleš a Kladno.

*Bývalá lékárna U České koruny po rekonstrukci v 90. letech 20. stol.
Foto Jaroslav Vyšín.*

Stavitel Václav Krotký. Foto ze sbírky Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně.

Budoucí architekt se narodil 26. prosince 1855 v jihočeské obci Kozárovicích na Písecku v rodině hospodáře na statku čp. 34 (dnes čp. 47).⁷ Kreslířské nadání ho po ukončení nižší reálky v Písku přivedlo na další studia do Prahy, kde od roku 1875 studoval architekturu a stavitelství. Po několika letech praxe u pražských stavebních firem a po studijních cestách do Francie a Itálie zakotvil na zbytek života v Kladně. Kromě svého působení na Řemeslnické škole Václav Krotký vyprojektoval řadu veřejných i soukromých staveb, jako je dnešní Sokolovna na třídě T. G. Masaryka, slavnostně otevřená v roce 1896, po níž hned následovala stavba vlastní vily Libochvíle na rohu dnešních ulic Kleinerovy a náměstí Jana Palacha. Nároží domu čp. 1504, dokončeného v roce 1900, ozdobila socha sv. Václava, kterou vytvořil sochař Antonín Popp, jehož dílem je zřejmě i socha rytíře na štítě novorenesanční radnice v Kladně postavené v letech 1897-1898. Při výzdobě Libochvíle V. Krotký také použil poprvé na novodobé stavbě

⁷ HORNOVÁ, Boleslava: Architekt Václav Krotký, ú. o. stavitel, profesor na státní řemeslnické škole. Závěrečná práce Kladenské univerzity třetího věku, 2007, nestr.

v Kladně sluneční hodiny. Vila se původně jmenovala Kratochvíle a Václav Krotký si do ní přivedl z nedalekých Vinařic svou novomanželku Marii, rozenou Landovou (1878–1949). Rodina ale vilu záhy opustila a přestěhovala se do nového domu v Tyršově ulici. Libochvíle pak sloužila jako domov profesorům naproti stojící reálky, z nichž připomeňme alespoň dva – profesora kreslení Aloise Boudu, otce malíře a grafika Cyrila Boudy, a profesora Zdeňka Wirtha, historika umění a významnou osobnost naší památkové péče.⁸ Václav Krotký dále navrhl stavby škol ve Dříní, Unhošti, je autorem několika náhrobků na kladenském hřbitově (rodina Oličova, lékárník Barcal). Vedle své architektonické činnosti se zajímal i o českou gramatiku a její zjednodušení. Odbornými výrazy přispíval do Ottova slovníku naučného a Německo – českého slovníku. Bráno z dnešního pohledu, měl Václav Krotký na stavitele skutečně značně široký okruh zájmů.

PhDr. Zdeněk Kuchyňka

⁸ Mimo jiné je autorem XXVI. dílu *Soupisu památek historických a místopisných v Království českém*, který je věnován Politickému okresu kladenskému (Praha 1907).

Důl Schoeller v Libušíně (Důl Zdeněk Nejedlý, Nejedlý I., Klement Gottwald, Důl Kladno)

Krátce po prohloubení obou jam Dolu Jan v Libušíně v letech 1885 – 1889 Mirošovicko-libušínským těžářstvem bylo zjištěno, že se uhelná sloj severním směrem záhy vyklíňuje a nesplnilo se tak, že by mohla být rozšířena až do Svinařova. Jámy se v severním směru nacházely velmi blízko okraje ložiska. Pro ověření ložiska západním směrem byl ve vzdálenosti asi 2 300 m od jam Dolu Jan založen hlubinný vrt. Vrtání bylo započato v roce 1895 a již 1. srpna 1896 byla provrtána hlavní kladenská uhelná sloj o mocnosti asi 9 m v hloubce 495 m. Na tento úspěšný hlubinný vrt byl nasměrován i překop ražený od Dolu Jan. O přesné a pečlivé práci tehdejších důlních měřičů svědčí zpráva báňského odborníka Viktora Kadarky: „Čelba překopu narazila středem na Manesmannovu trubici zajišťovacího vrtu budoucí jámy.“

Vlastní hloubení nové jámy bylo zahájeno 10. června 1899 a bylo usnadněno tím, že důlní voda odtékala vrtem do překopu a byla čerpána jamou Jan v Libušíně. Hloubení bylo ukončeno 31. října 1901 při dosažení hloubky 533 m, náraziště bylo zřízeno v hloubce 518 m. Jáma byla pojmenována podle člena správní rady, tehdy již Mirošovicko-libušínsko-svatoňovického těžářstva, velkopřumyslníka, svobodného pána Gustava Schoellera.

Jáma měla kruhový zděný profil o průměru 5 m a byla rozdělena větrní příčkou na vtažné a výdušné oddělení. Důl byl spojen železniční vlečkou dlouhou 4,1 km se stanicí Buštěhradské dráhy, tehdy Smečno – Šternberk. Později se také jmenovala Libušina, dnes Kamenné Žehrovice a to již v roce 1901. Po dobudování povrchových objektů byla zahájena pravidelná těžba 15. února 1902.

Majetek těžářstva v Libušíně, tedy Doly Jan a Schoeller, byl prodán 1. 7. 1905 Pražské železářské společnosti, která se tak stala dominantní uhelnou společností na Kladensku. Jméno dolu zůstalo i když bývalí majitelé následně působili převážně ve Svatoňovicích ve východočeském revíru.

Po vyhloubení jámy Wannieck v Kamenných Žehrovicích došlo v roce 1915 k propojení Dolu Schoeller s tímto dolem, který se stal do budoucna jeho hlavní větrnou jamou. V roce 1930 byla také převedena těžba z dolu Wannieck na jámu Schoeller. Jáma Wannieck sloužila pro jízdu mužstva a dopravu materiálu.

V letech 1929 až 1930 byla u Dolu Schoeller postavena velká elektrárna o výkonu 10 MW, která zásobovala elektrickým proudem ostatní doly a hutě Pražsko železářské společnosti. Po znárodnění dolů v roce 1945 byl Důl Schoeller v roce 1946 přejmenován na Důl Nejedlý, podle tehdejšího ministra školství a Důl Wannieck na Důl Generál Svoboda, podle ministra

Důl Schoeller dnes. Foto Tomáš Voldráb

národní obrany. Po nehluchém přejmenování Dolu Generál Svoboda na Důl Nejedlý 2 v roce 1952 nesl Důl Zdeněk Nejedlý zkráceně označení Nejedlý I. V roce 1950 byl proražen tzv. Tuchlovický překop do důlního pole Dolu Nosek (původně Důl Jaroslav) v Tuchlovicích a bylo tak dosaženo větrního spojení s tímto dolem.

Od 70. let minulého století směřoval vývoj na kladenských dolech k postupné koncentraci těžby. Bylo přistoupeno k rekonstrukci Dolu Nejedlý ve větším rozsahu. Již 1. 6. 1968 byl proveden slavnostní výkop pro novou jámu v areálu Dolu Nejedlý I., která dostala označení Nejedlý 3 (N3). Tato jáma byla již 5. 10. 1970 proražena do předraženého překopu od Dolu Max (v té době Dolu Gottwald I.) v délce více než dva kilometry na kótě – 200 m. Tím byl ihned dosažen větrní okruh.

Jáma byla vyztužena litým betonem a měla světlý kruhový průřez 7,5 m. Byly v ní umístěny dvě těžní oddělení s poloautomatickým ovládním těžních strojů. Měla dvě patra v hloubkách 521 metrů a 616 metrů. Dohloubena byla do hloubky 638,7 m a postupně se v ní začalo těžit od prosince 1972. Od roku 1973 sloužila původní jáma Schoeller jako větrní

jáma. Také tato jáma měla dvě těžní oddělení. Ve východním těžním oddělení byl parní těžní stroj nahrazen elektrickým v roce 1950 a v západním těžním oddělení byl nahrazen za elektrický v roce 1963.

V rámci koncentrace sem byla těžba přiváděna z Dolů Max a Mayrau již od roku 1973 (v té době Důl Gottwald I. a Gottwald II.). Současně se také rozvíjelo nově otevírané „Kačické pole“. Jako součást rekonstrukce Dolu Nejedlý byla od července 1976 hloubena nová výdušná jáma pro odvětrávání tohoto pole. Byla situována asi 3200m severozápadně od Dolu Nejedlý v lese, při silnici do obce Hradečno. Tato jáma dostala označení Nejedlý IV. a hloubení bylo ukončeno v prosinci 1981. Jáma byla také kruhového průřezu a to o průměru 4,5 m a byla hluboká 619 m. Od roku 1979 byla také převáděna přes Důl Mayrau a Max těžba z Dolu Gottwald 3 (Důl Ronna) ve Švermově na jámu N3.

Od roku 1991 byly na Kladensku v provozu pouze dva, tehdy již státní podniky, a to Důl Kladno (bývalé Doly Schoeller, Mayrau a Ronna) a Důl Tuchlovice (původně Důl Jaroslav nebo Nosek). Od 1. 1. 1993 se staly součástí privatizovaného podniku Českomoravské doly a.s. Kladno a patřil k nim ještě Důl ČSM ve Stonavě na Ostravsku.

Ke dni 1. 7. 1995 došlo ke sloučení Dolu Tuchlovice a Dolu Kladno v jeden odštěpný závod s názvem Kladenské doly o.z. Libušín. Jako poslední v rámci koncentrace těžby byl vyražen spojovací překop mezi Doly Schoeller a Tuchlovice. Byl ražen jako protičelba od roku 1995. Proražen byl úspěšně 7. 1. 1997 o celkové délce 4484 m. Od 1. 7. 1997 byla takto převedena těžba z Dolu Tuchlovice a zároveň ukončena těžba z Dolů Mayrau a Ronna. Těžní překop z Dolu Tuchlovice byl využíván do 28. 2. 2002, kdy byla ukončena těžba dolu. Poslední vůz s těžbou byl jamou Nejedlý 3 vytažen 29. 6. 2002. Je spíše numeralogickou zajímavostí, že důl trval celé dvacáté století. Začátek přesahoval o rok a půl do století devatenáctého a o stejnou dobu – rok a půl do století jednadvacátého. Důl těžil celých 100 let a 135 dní.

Z dolu Schoeller a jeho dobývacích prostorů včetně Kačického pole bylo za jeho trvání podle statistiky vytěženo 45 768 396 tun černého uhlí a stal se tak nejproduktivnějším dolem v celé kladenské historii.

Mimo to se jamou Nejedlý 3 vytěžilo ještě:

v letech 1973 – 1980 z Dolu Max	630 kt (kilotun)
v letech 1973 – 1997 z Dolu Mayrau	4 278 kt
v letech 1980 – 1997 z Dolu Ronna	2 617 kt
v letech 1997 – 2002 z Dolu Tuchlovice	1 523 kt

Navíc tedy 9 048 kt, dohromady 54 816 kt černého uhlí. Toto množství představuje více než jednu pětinu veškeré těžby uhlí na všech dolech na Kladensku.

Karel Melichar

Použitá literatura: Kolektiv autorů – Dobývání uhlí na Kladensku, Kartis 2006

Těžní věž Dolu Schoeller, nedatováno, archiv Hornického skanzenu Mayrau

Stavby na Dole Schoeller v Libušíně

Mirošov-Libušín-Svatoňovická společnost byla jedna z významných těžařských společností, která působila na Kladensku ke konci 19. století. V roce 1899 započala s hloubením Ddolu Schoeller, založeného na základě provedeného geologického vrtu. Z dobových katastrálních map je zřejmé, že se dochovala většina provozních objektů. Jen stavba nové jámové budovy Nejedlý III. si vynutila demolici původních koupelí a budovy prádla. Postupným významem této šachty objekty více přibývaly než mizely, takže původní jádro bylo zachováno.

Srovnáme-li územní plány Dolu Schoeller s Dolem Jan v Libušíně, který patřil stejné společnosti, zjistíme, že těžařstvo přistupovalo ke koncepci dolu zcela odlišně. Dokonce se odvrátilo od svého dosud oblíbeného modelu monumentálně zpracovaných zděných podvojných těžních budov, které známe z blízkého Dolu Jan I., II. a mnohem staršího Dolu Jiřina u Mirošova na Plzeňsku. Jaké okolnosti vedly k tak razantní proměně budované firemní značky, kterou architektura staveb právě reprezentovala, si můžeme jen domýšlet. Patrně k tomu vedla ekonomická situace společnosti, která si už nemohla dovolit stavby tak velkého rozsahu.

Už 1. července 1905 totiž prodala Důl Schoeller Pražské železářské společnosti. K tomuto konečnému rozhodnutí možná částečně přispěl tragický výbuch parního kotle na jaře 1904. Z pohledu urbanismu byl Důl Schoeller založen na severovýchod od staré cesty z Kladna na Kačici a východně od křižovatky na ni nově napojené silnice z Libušína. Na obou stranách křižovatky byly plánovány patrové obytné domy pro závodního a inženýry dolu. Severní stranu uzavíralo pohostinství. Do projektu byla zahrnuta i parková úprava blízkého okolí.

Důl měl jasnou čtvercovou kompozici, v jejímž středu se nalézala patrová jámová budova s ocelovou těžní věží. Utvářela jakýsi symbol chráněné kapličky. Jámová budova mohla tento dojem snad i vzbuzovat, protože byla jen lehkou schránkou s velkým počtem vysokých oken. Původní novorenesanční fasáda je čitelná už jenom v římsách tympanonů s nápadným kruhovým okénkem, které se objevuje na dalších objektech dolu. Po zprovoznění jámy Nejedlý III., sloužila jáma Schoeller už jen jako výdušná. Tato změna se bohužel podepsala na její podobě, došlo k osekání všech ozdob a zazdění oken. Kladenským unikátem je ocelová konstrukce těžní věže systému Tomson, kterou se podařilo v roce 2001 zapsat, spolu s jámovou budovou, na seznam nemovitých kulturních památek ČR. Tento atypický, zjednodušující způsob konstrukce kozlíkové těžní věže není u nás příliš rozšířený a v Kladenském revíru byla postavena pouze jediná věž tohoto typu.

Můžeme blahopřát novému vlastníkovi, že se mu podařilo získat na opravu a natření těžní věže finanční prostředky. Stále je to u nás nevidaná věc. Doufejme, že se v budoucnu podaří obnovit i původní fasádu jámové

Těžní stroj Dolu Schoeller. Foto Tomáš Voldráb

budovy, aby pak vyzněla v celé své kráse. Těžní věž obklopovaly technologicky důležité objekty: strojovny, kotelna, elektrická centrála, uhelné prádlo, šatny a koupele pro horníky.

Strojovny, jako nejdůležitější části dolu, stojí v ose bývalého vjezdu do areálu. Jsou charakteristické dvojicí trojúhelníkových štítů a označeny byly jako strojovna I. a II. Strojovna I. byla vybavena dvoububnovým ležatým parním těžním strojem PAS z roku 1905, který byl ze strojovny odstraněn bez náhrady v roce 1950. Strojovna II. měla stroj Breitfeld Daněk z roku 1890 a v roce 1963 byl nahrazen elektrickým těžním strojem ČKD, který byl na dole v provozu až do ukončení těžby. Jedná se o poslední těžní stroj své generace zachovaný na místě provozu a už z tohoto důvodu by se mu měla věnovat pozornost. Podobné nebo modernější stroje, které jsme mohli ještě nedávno spatřit na kladenských šachtách již neexistují. Byly sešrotovány s ostatním zařízením.

U těžních věží je z památkového hlediska důležitá vazba k bezprostředním součástem, což těžní stroj bezpochyby splňuje. Bylo by vhodné do památkové ochrany jámy Schoeller zahrnout i strojovnu s těžním

strojem. Velice bohatá je výzdoba interiérů strojovny č.I. a bývalé elektrické centrály. Interiér je členěn římsami a pilastry s ozdobnými hlavicemi. Štukovou výzdobu měla patrně i strojovna č. II., která byla z většiny odstraněna.

Z nejstarších staveb stojí za budovou strojoven u bývalé vrátnice ještě zámečnická dílna s charakteristickou dvojicí trojúhelníkových štítů. Kotelny, které stály v prostoru mezi strojovnou a elektrickou centrálou, byly postupem doby modernizovány a rozšiřovány. Za zmínku stojí i bohatě zdobené komíny, které na Schoelleru stály tři. Poslední stojící můžeme zařadit mezi čtveřici nejkrásnějších komínů na Kladensku po komínu bývalé přádelny Benar ve Slaném, rozbořeném státním statku ve Zlonicích a cukrovaru ve Zvoleňevsi. Mohutný zděný osmiboký podstavec přechází do kruhového profilu díky a ornamentálně zdobená hlavice dostala neobvyklou podobu palmových listů.

Od roku 1968 se započalo s hloubením nové jámy Nejedlý III. Až do roku 1977 probíhala celková rekonstrukce a dostavba areálu. Důl Schoeller svůj objem více jak zdvojnásobil a stal se tak největším kamenouhelným dolem. Postavena byla nová ocelová příhradová konstrukce těžní věže, vystavěna strojovna, kompresorovna, třídička, zásobníky uhlí, dopravníkové mosty. Postavena byla také nová kotelna a pětipatrová budova hornických koupelí a šaten. Většinu zařízení, včetně těžní věže, dodalo ČKD Slaný. Naší pozornosti by neměla uniknout budova nové strojovny. Do velkoprostorové haly byly umístěny dva poloautomatizované těžní stroje. Základ tvoří železobetonová monolitická konstrukce pro uložení strojů. Hala je pak postavena z ocelových nosníků a obvodový plášť je vyzděn z cihel. Strop má ocelové přeclady, na které byly uloženy železobetonové stropní desky. Co je na budově nejzajímavější, je její opláštění. Rovné stěny jsou děleny na úzké vodorovné pásy a okna z drátěných skel, dělená na menší pole, tuto strukturu odlehčují. Strojovna působí přirozeným, skoro až lidským dojmem, hlavně díky svým rozměrům. Je to další příklad kvalitního architektonického zpracování průmyslové funkcionalistické budovy. Snese srovnání s podobně vyhlížející strojovnou na dole Max, která je ale o třicet let starší. Efekt dotváří červeně natřená hrázděná konstrukce. Vnitřní prostor byl projektován pro snadnou manipulaci v případě výměny některé ze strojních částí. Dva mohutné asynchronní motory a strojní zařízení dodalo opět ČKD Slaný. Měníče proudu Ward-Leonard se nacházely napravo od těžních strojů a byly odděleny vysokou skleněnou panelovou stěnou.

V roce 2006 byla zbourána třídílna, dopravní mosty a o rok později byla demolována nová kotelna. Plánuje se demolice těžní věže na jámě Nejedlý III. a dalších budov. Některé stavby budou snad dál využívány.

Tomáš Voldráb

Jak jsem nastoupil na „Šelerku“

Je to již dávno – 1. 8. 1960, ale začalo to vlastně už dřív. To když jsem se rozhodl učit se horníkem – od 1. 9. 1953. Nastoupil jsem do Hornického učiliště Státních pracovních záloh (HUSPZ) v Královském Poříčí u Sokolova. Tady, ale po půl roce učení zjistili, že jsme ještě „nedozráli“ hornickému povolání a z učení nás několik vyřadili. Důvodem bylo to, že jsme byli první ročník, který v roce 1953 ukončoval povinnou školní docházku již v osmé třídě. Půl roku jsem počkal doma a poté jsem se opět vydal do učení. Učiliště v Královském Poříčí mezitím zrušili, respektive předělali na zedníky. Znovu jsem chtěl být horníkem a po menších peripetiiích jsem od 1. 9. 1954 nastoupil do HUSPZ v Libušíně. Pěkně dva roky učení na Dole Gottwald I (Max) uběhly velmi rychle. Byl jsem doslova dotlačen k dalšímu studiu na Průmyslové škole hornické v Kladně. Na internátě HUSPZ mě nechali bydlet po celé čtyři roky studia. Když teď hledím zpátky, tak si myslím, že to byly velmi hezké čtyři roky.

Po maturitě jsem dostal umístěnku na Důl Nejedlý (Schoeller). U maturitní zkoušky, byl mimo jiné, také hlavní inženýr dolu Nejedlý E. Minol. Asi jsem ho zaujal svými výkony, a tak po zkoušce ke mně přišel a ptá se: „Kam máš namířeno?“, říkám: „Na Šelerku“. „Tak se u mě přihlaš, až budeš nastupovat“. No, nastoupil jsem hned od 1. 7. 1960. Měl jsem sjednaný Mezinárodní dětský tábor v Křižanově na Moravě. To musím také poznamenat – už od roku 1955 bylo mým dominujícím koníčkem vedení pionýrských oddílů. To mi „vydrželo“ až do roku 1989.

Ale dál. Tak jsem se k nástupu na „Šelerku“ dostal až k 1. 8. 1960. Jaké bylo moje překvapení, když jsem v osobním oddělení dolu slyšel: „No, nemůžeme tě přijmout. Přehnali jsme to s požadavkem na počet absolventů a ty dva, co jsme mohli přijmout, už nastoupili. Máš možnost buď na Nosek nebo na Maxovku“. Připadalo mi dost jednoduché se jen tak vzdát a na zmíněné šachty se mi nechtělo. Tak říkám: „Mohli byste mě zavést k hlavnímu inženýrovi Minolovi?“ Zavedli. Jen jsme se objevili ve dveřích, tak hlavní inženýr povídá: „Á výborně, už jsi tady. Tak jdeš do markšajdky“ a k mému průvodci: „Odveď ho tam!“.

No a bylo to. Bez rozběhu jsem přistál v odboru důlního měřictví a geologie. Jako dnes to vidím. Hned se mě „ujal“ Jenda Mokry: „Umíš počítat polygon?“ Po mém přikývnutí mi nadělil formulář a nadiktoval údaje k polygonálnímu pořadu o deseti bodech. Tenkrát se počítalo logaritmicky, žádná výpočetní technika, jenom tabulky a vlastní hlava. Když jsem to asi po třech hodinách odevzdával, kroutil J. Mokry nevěřičně hlavou: „Tys to někde opsal?! Jsi totiž vůbec první ze školáků, který dokáže spočítat polygon!“ Nemusím ani zdůrazňovat, že mi to lichotilo. Netrvalo dlouho a měl jsem možnost seznámit se s většinou měřické práce v dole i na povrchu. Tahle práce se mi líbila už na průmyslovce a stala se mým koníčkem.

Asi po půl roce mi hlavní inženýr Minol při pravidelných sobotních konzultacích se školáky sdělil: „Přihlásil jsem tě do přípravy, půjdeš studovat do Ostravy.“ Na moje námitky, že nemám potřebné zázemí – doma čtyři mladší bráchové. Řekl, že to už se vyřeší závodním stipendiem. Tak jsem v období 1961 - 1966 honil mozkové závity v Ostravě. Ale „Šelerka“ byla mým útočištěm ve všech volných dnech. Po návratu z Ostravy jsem se pustil do všech prací, které se v útvaru měřiče a geologa vyskytly. Dost času jsem věnoval řešení důlních škod, zejména v obci Srby.

V roce 1973 - 1977 jsem na přechodnou dobu jako měřič pracoval na Maxovce a Mayrovce. A v roce 1977, po odchodu vedoucího měřičtví a geologie do přípravy výroby jsem nastoupil jako vedoucí na jeho místě. Nakonec jsem se dostal, při postupném slučování dolů, na všechny tehdy činné šachty – Zápotocký v Dubí, Gottwald III (Ronna) a po sloučení s Dolem Nosek i tam.

I dnes jsem zůstal na „Šelerce“. Měl jsem v životě dost štěstí na dobré lidi, a to ať už v učení, na průmyslovce, v zaměstnání i v soukromí. Snad se podaří zachovat ze „Šelerky“ to, co za zachování stojí. Již nyní šachta žije ne sice důlní činností, ale žije. Bylo by velkou chybou, kdyby skončila jako Důl Nosek.

Ing. Josef Kružík

K výročí vzniku Brigád socialistické práce (BSP) na Dole Nosek

Jak je všeobecně známo byl Důl Nosek (DNO) nejmladším a jedním z posledních dolů na Kladensku. Ač jeho zásoby byly vypočteny extrapoláčnĕ. Tĕch výpočtů bylo celkem 10 a pohybovaly se kolem 105 miliónů tun. Skutečná těžba činila po únoru 2002 bez 91 000 t tĕch 35 miliónů! Těžnou jámu se našim předkům podařilo posadit do místa, kde výskyt slojí byl minimální a bylo blízko středu dolového pole. Pouze v jižní části byla zásoba hlavní sloje uložena pod úrovní III. patra (-39,0 m).

Po válce už byla v okolních dolech využívaná kolejová doprava, ať už elektrickými lokomotivami TLD 10 anebo lokomotivami benzínovými. Po pohloubení byla připravena otvĕrka tak, aby s minimem překopů byl ovĕřen rozsah dolového pole a tektonických poruch. Vzhledem k tomu, že se pĕřtok vod po vyhloubení ustálil řádově na 1300 l/min, byly na všech třech patrech vybudovány v souladu s bezpečností práce chodby a čerpací stanice. Po ovĕření rozsahu hlavní kladenské sloje a tzv. okrajové sloje (nacházela se v jižní části, mezi prvním a druhým patrem).

Po té vedení dolu začalo organizovat těžbu z úseků jichž bylo ustanoveno 6. Jeden z nich poblíž Kamenných Žebrovic. Účastnil jsem se na přípravĕ podkladů a studií map obou dolů (Dolu Nosek a Dolu Schoeller), kde se nacházelo Žehrovické pole (Žehrovák), v době, kdy jsem byl na Dole Nosek na předdiplomní praxi. Tehdy se podporovala těžba 2. úseku na III. patřĕ. Úsek tvořily dva revĕry. Nejbližĕ jámĕ to byl revĕr 14. úpadní. Zde se dobývala hlavní sloj z pod patra a těžba byla těžena lanovkou na V. překop a k jámĕ. Jinak z revĕru šla těžba na centrální násyp, lanovkou na V. překop a lokomotivami k jámĕ na III. patřĕ. A druhým revĕrem byl revĕr Žehrovický (Jih), který byl již v roce 1960 z cca 50% vyrubán. Rovněž z tohoto revĕru byla těžba svážena lokomotivami k jámĕ na II. Patro.

Situace znamenala, že Důl Nosek měl sice profesionální jamaře, ale měl řadu nových pracovníků z dorubaného Dolu Čs. Armády. Řadu pracovníků ze zavĕraných dolů na Pizeňsku a dokonce mezi havĕři byli osádky z hlubinných dolů SHR z Chomutovska. Za této situace, kdy již těžba značně zesilovala (od roku 1952) tady vznikaly podmínky pro tvorbu větších kolektivů, z nichž některé pracovaly samy v celém revĕru. Byl to právě II. úsek, na kterém vznikly první Brigády socialistické práce. Na Žehrovák u byla populární 50. BSP s předáky Nepilem, Bažem a Knížetem. V úseku 14. úpadní to byl kolektiv č. 62 s předáky Budinským, Vilímem a Hromadou.

Vzhledem k tomu, že jsem ještě v roce 1958 nebyl na dole, cituji z knihy Václava Stehlíka a Anny Mayové *Cesta 30 let*:

„ Ved. ús. p. Fr. Nový: Kolektiv 50 pracoval spolu dohromady nejen na razbě připravovaných chodeb, ale i na pilřích. Dostali plán na celý revĕr a navíc si brali mezi sebe mladší, nezkušené havĕře. Dbali, aby nováčci navštĕvovali záv. školu práce a dbali na dodržování BP. Šetřili materiálem,

zejména střelivem, ze společenských akcí měli pod patronací školu v Unhošti. Pořádali spolu společenské zájezdy s příslušníky svých rodin.“ „Naddůlní Václav Pochal: Náš úsek měl v té době kolem 280 – 300 pracovníků. Padesátka měla 48 lidí a 3 předáky (á po 16 lidech a 1 předákovi). Měl jsem nad nimi patronát. Když komise, která rozhodovala o udělení titulu fárala ke DH 1959, byla sama překvapena pořádkem a dobře provedenou hornickou prací.“

Mohu říci, že když jsem přebíral funkci naddůlního (vedoucím úseku byl zkušený Antonín Panenka) neměl jsem po počátečním poznávání s osádkou mnoho práce. Já se staral, aby měli vše potřebné z materiálu a hlavně aby měli odebrány rozměry a mocnosti revíru.

Myslím si, že rozvoj tohoto hnutí ovlivnila dobrá organizace práce, řádný přísun materiálu a společné odtěžení úseků. Centrální násyp a odvoz plných vozů byl jednoznačný. Takže nešlo ani jedné straně nikam uhnout. A měřičská kontrola z odboru důlního měřičství a geologie zaručovala objektivní kontrolu, kterou předáci uznávali.

Mechanizační pokrok během našeho života byl skutečně velkolepý. V polovině 70. let minulého století, kdy i na Kladensku se vedle zátinkování rozšířilo i stěnování, začali jsem zavádět plnou mechanizaci s porubem. Na ražení přípravných chodeb byly nasazeny razící kombajny.

Také se chci zmínit na závěr o rekordu osádky BSP č. 204, vedené předákem Jaroslavem Šulou. Tato osádka na I. patře vyrazila za 31 pracovních dnů 1163,7 m ! V té době jsem již vykonával funkci hlavního inženýra. Zde byl problém organizace dopravy materiálu a výstavba odtěžení pásovými soupravami. Na zvládnutí komplexní mechanizace při dobývání uhlí a ražbách měly opět rozhodující podíl BSP. Hnutí se rozšířilo během krátké doby do celého revíru a nakonec do průmyslových podniků v celé republice.

Ing. Vladimír Čuřík

Pozn. redakce: První BSP byla založena 30. 11. 1958 na Dole Nosek

Rosické uhelné doly, připomenutí „východní kolonie“ Nejhlubší uhelný důl v Čechách

Ve 40. letech těžily v Rosicko-oslavanském revíru: Důl Julius v Zastávce u Brna s pomocnou jamou Ferdinand v Babicích. Ve Zbýšově Důl Antonín s pomocnou jámou Jindřich na katastru obce Kratochvilka. V Oslavanech Důl Kukla s pomocnou jamou Františka v Padochově.

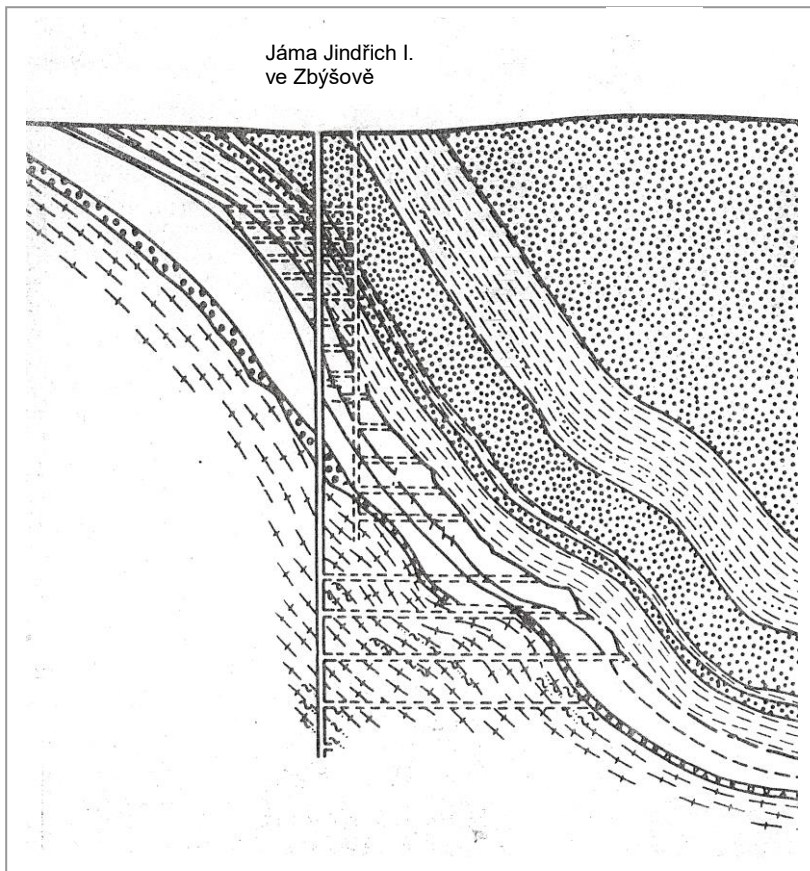
Dekretem presidenta republiky č. 100 z 24. října 1945 byly doly znárodněny. Vyhláškou ze dne 7. března 1946 byl zřízen národní podnik Rosické a jihomoravské doly v Zastávce u Brna, s platností od 1. ledna 1946. Dnem 1. ledna 1950 vznikl samostatný n. p. Rosické uhelné doly v Zastávce u Brna. Byl členěn na Důl Julius v Zastávce, Důl Antonín ve Zbýšově a Důl Václav Nosek v Oslavanech (Takto byl v roce 1947 přejmenován Důl Kukla).

Dne 1. ledna 1955 vznikl n. p. Rosické uhelné doly, trust Rosice, který byl rok na to zrušen a vznikl n. p. Rosické uhelné doly, Zbýšov u Brna. Od roku 1958 se měnilo organizační začlenění dolů v rámci spojení ve Sdružení kamenouhelných dolů Kladno. Toto sdružení bylo zřízeno rozhodnutím ministerstva paliv ze dne 7. 3. 1958 s platností od 1. dubna 1958 pro revíry: Kladenský, Západočeský, Východočeský a Rosický. S kladenskými doly prošly rosické doly od sdružení přes koncernový podnik, organizační jednotku, odštěpný závod až ke státnímu podniku Rosické uhelné doly Zbýšov u Brna, který vznikl 1. ledna 1991.

V roce 1964 došlo v revíru k velkým změnám. Bylo rozhodnuto vy budovat novou centrální jámu revíru, Jindřich II. ve Zbýšově. Tato byla budována s výkonným těžním zařízením, kde měla být soustředěna veškerá těžba ze středního a severního dolového pole. Souběžně s budováním dolu Jindřich II. byly vyhloubeny jámy Ferdinand a Františka. V roce 1969 byla výstavba Dolu Jindřich II. dokončena hloubením a otevřením 11. patra v hloubce 1 227,9 m. V roce 1974 se pokračovalo s prohlubováním 12. a 13. patra. 12. patro bylo založeno v hloubce 1328, 0 m a oddělení pomocného těžení skončilo na 13. patře v hloubce 1 428,4 m. Předpokládala se dosažitelná hloubka 1 550 m. Důl Jindřich II. se stal nejhlubším uhelným dolem v republice a podílel se i na prvenství v Evropě.

Důl Anna (který patřil k Dolu V. Nosek – Kukla) byl znovuotevřen v roce 1944. Těžil do roku 1967 uhlí ze zbytkových pilířů. Poslední vůz uhlí z jámy byl vytažen 31. srpna 1973. Následně přešli zbylí horníci pracovat na Důl Jindřich II. ve Zbýšově. Do roku 1978 sloužil důl ještě jako vtažná jáma a k čerpání důlních vod. V roce 1986 byl důl definitivně uzavřen po 121 letech jeho trvání. V roce 1970 po dobudování jámy Jindřich II. byla jáma Jindřich I. zasypana.

Poslední vozy uhlí byly vytěženy 28. prosince 1991 z jámy Jindřich II. a 18. 2. 1992 z jámy Antonín. Tím skončila těžba uhlí v celém rosicko-oslavanském revíru.

RUD – Problematika geologické stavby uhelných ložisek ve velkých hloubkách

Bezprostředně po roce 1945 činila těžba Rosicko-oslavanského revíru 332 tisíc tun uhlí. V dalších letech se neustále zvyšovala a maxima dosáhla v roce 1963, když bylo vytěženo 751 tisíc tun. V letech 1965-1970 byly roční těžby přes 600 tisíc tun uhlí, následně těžba klesala až na 240 tisíc tun po roce 1980.

Největšími odběrateli uhlí byly oslavanská elektrárna a brněnská teplárna. Dobývání uhlí v kritických hloubkách bylo i z hlediska větrání a klimatizace velmi obtížné. Čerpání důlních vod bylo ukončeno 20. dubna 1992 na 2. patře Dolu Jindřich , následně byla ukončena činnost čerpacích stanic na 7. patře Dolu Antonín a na 2. patře Dolu Julius.

Jako jediná technická historická památka Rosicko-oslavanského revíru se zachovala ocelová těžní věž Dolu Simson ve Zbýšově z roku 1902. Samotná jáma Simson byla založena již v roce 1848, na přelomu 19. a 20. století byla rekonstruována a v roce 1925 zataven provoz. Jeho důlní pole bylo připojeno k Dolu Františka a Kukla.

Jáma Simson byla zlikvidována zasypáním v roce 1987 a 28. září 1992 uzavřena železobetonovou deskou. Těžní věž Dolu Simson byla vyhlášena památkově chráněným objektem a jako taková je vedena v Památkovém ústavu pod rejstříkovým číslem 8105.

Hloubky některých jam v Rosicko-oslavanském revíru:

Jáma Františka v Padochově	hloubka 861,15 m	11 pater
Jáma Kukla v Oslavanech	hloubka 881 m	11 pater
Jáma Anna ve Zbýšově	hloubka 195 m	4 patra
Jáma Jindřich I. ve Zbýšově	hloubka 905 m	
Jáma Simson ve Zbýšově	hloubka 625 m	
Jáma Antonín ve Zbýšově	hloubka 900,5 m	7 pater
Jáma Ferdinand v Babicích	hloubka 794, 2 m	8 pater
Jáma Julius v Zastávce	hloubka 790, 19 m	8 pater

Karel Melichar

Literatura:

Jarmila Plchová: Rosicko-oslavanská uhelná pánev – historie dobývání uhlí

Doly Společnosti státní dráhy - Důl Bresson

Čtvrtým dolem Společnosti STEG byl Důl Bresson a s hloubením tohoto dolu bylo započato v září roku 1868. Jednalo se o nejzápadnější důl, založený v uhelných polích bývalé společnosti Státní dráhy. Počátek těžby se datuje od listopadu roku 1871. Od uvedeného roku se jmenovaným dolem vytěžilo:

Celkem do roku 1889 včetně	...	1 906 084 t
Celkem do roku 1883 včetně	1 005 638 t
pětiletí 1878 - 1882	522 727 t
pětiletí 1884 - 1888	725 094 t
rok 1889	175 352 t

Uvedený důl byl vyhlouben v obdélníkovém průřezu o světlostech rozměrech 2,316 x 6,833 m. Střední část jámového profilu o rozměrech 2,316 x 2,316 m sloužila jako těžní oddělení se dvěma klecemi. V hloubce 291,46 m bylo založeno na obou stranách jámy náraziště, výztuž tohoto náraziště byla dřevěná. Naproti tomu bylo druhé náraziště v hloubce 332,76 m vyzděno a vyklenuto pálenými cihlami. Samotná jáma byla vyděvena hraněným dřívím, rovněž i vodítka klecí byla dřevěná.

Těžní věž byla rovněž postavena ze silného hraněného dříví a byla vysoká 13,27 m. Lanovnice byly uzpůsobeny pro plochá lana a měly průměr 3,8 m. Těžní klece byly dvouetážové, po jednom vozíku v každé etáži, vystrojené záchytným zařízením systému Fontain. Klece byly stejného provedení jako na ostatních dolech společnosti STEG. Těžní stroj byl dvojí, ležatý, dodaný roku 1869 firmou Breifeld & Daněk v Praze. K odlehčení manipulačních pák bylo ruční ovládání doplněno zvláštním parním servomotorem. Nejmenší navijecí průměr činil 3,3 m, největší navijecí průměr činil 4,05 m. Průměrná rychlost byla 7 m/sec. Vodotěžní zařízení bylo na tomto dole v činnosti pouze do roku 1882. Následkem malého přítoku důlních vod nebyla kapacita vodotěžního stroje náležitě využita, což mělo nemalý vliv na režijní náklady. Z tohoto důvodu byl roku 1882 vodotěžní stroj demontován a převezen do dolů v Szekulu, které rovněž patřily společnosti STEG. Přítok důlních vod z Dolu Bresson byl po té převeden spojovací vodní třídou na sousední Důl Engerth.

Větrání dolu Bresson bylo původně taktéž prováděno sousedním dolem Engerth, ale od roku 1879 byl zde instalován ventilátor od firmy Körting, který byl roku 1886 nahrazen ventilátorem firmy Quiball. Tento ventilátor byl poháněn ležatým parním strojem. Průměr oběžného kola ventilátoru činil 9 m a jeho výkon byl při 60 otáčkách za minutu 14 m³

Důl Bresson v roce 1894, archiv autora

vzduchu při depresi 60 mm vodního sloupce. Ve smyslu postupné elektrifikace dolů společnosti STEG byl i tento ventilátor dne 12. 4. 1903 nahrazen ventilátorem elektrickým. Výkon tohoto nového ventilátoru byl 16,7 m³ za sekundu a průměr oběžného kola byl 2,5 m.

Do roku 1885 byla zde v činnosti původní třídička, která svým zařízením a výkonem neodpovídala na ní kladeným požadavkům a její údržba byla velmi nákladná. Proto byla v uvedeném roce dána do chodu nově postavená třídička, dodaná od německé firmy Schüchtermann & Kraemer v Dortmundu. Třídička byla poháněna parním stojatým strojem. Kusové uhlí přicházelo od jámy ve vozech převážně již vybírané. Vytěžené uhlí se vysypalo z vozíků za pomoci výklopníku na pevné síto o velikosti ok 45 mm. Propadlé uhlí se dále třídilo za pomoci sít o velikosti ok 25 a 15 mm. Uhlí, propadlé sítům o průměru ok 15 mm se dále dopravovalo korečkovým pasem ke dvěma sítům o průměru ok 10 a 6 mm. Kusy a střední uhlí, které se zachytilo na sítích 45 mm se pak zvlášť třídilo na sítích o děrování 120 a 65 mm. Prorostlé uhlí bylo drceno na zvláštním drtiči a pak podrobena třídícímu procesu. Celá třídička trpěla nevhodným postupem při třídění středního a kusového uhlí.

Pro haldovou manipulaci sloužil jeden parní elevátor s jednou klecí umístěnou v dřevěné věži. Náklad do vagónů byl prováděn za pomoci sklápěcích vozíků. Po zahájení elektrifikace nebyl pohon třídičky na dole Bresson přestavěn na elektrický proud, těžba tohoto dolu byla od roku 1902 dopravována ke třídění na sousední důl Engerth povrchovou lanovou dráhou.

Kotelnu dolu tvořilo 8 válcových parních kotlů o výhřevné ploše po 68 m². Přísun paliva a odvoz popela z kotelny se prováděl manuálně za pomoci sklápěcích vozíků. Ke kotelně patřil zděný kouřový komín o výšce 41,7 m a světlém průřezu 1,9 m. Napájení kotlů bylo prováděno parní napáječkou, druhá napáječka sloužila jako reserva.

Jáma Dolu Bresson byla zasypána roku 1905 a zbytkové zásoby byly dobývány sousedním Dolem Engerth.

Ing. Vlastimil Neliba

Použitá literatura:

Alois Povolný, Hornické dějiny o dolování uhlí společnosti státní dráhy na Kladensku 1855 – 1936

Kolektiv autorů: Dobývání uhlí na Kladensku

Organizační vývoj Kladensko-rakovnického kamenouhelného revíru po druhé světové válce

V procesu obnovy zasahoval stát do vývoje národního hospodářství. Toto bylo zahrnuto již v Košickém vládním programu. Bylo provedeno znárodnění těžkého průmyslu, ustanoveny národní správy a národní rady. President republiky Dr. Eduard Beneš podepsal 24. října 1945 dekret č. 100 o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků. Dnem vyhlášení dekretu tyto byly znárodněny zestátněním, v případě dolů to bylo ve 100% případech.

Po znárodnění veškerého nerostného bohatství na území Československa bylo nutné vytvořit nové provozní celky a novou organizaci jejich ústředního řízení. Prvním ministrem průmyslu byl Bohumil Laušmann. Vyhláškou jeho ministerstva ze dne 7. 3. 1946 bylo vytvořeno deset hornických národních podniků na území Čech, Moravy a Slezska, s platností od 1. 1. 1946. Vláda československé republiky svým rozhodnutím již ze dne 16. 11. 1945 zřídila k 1. 1. 1946 k jejich ústřednímu řízení orgán pro řízení hornictví: „Československé doly, národní podnik se sídlem ústředního ředitelství v Praze“. Kladenské doly patřily do národního podniku Středočeské uhelné a železoručné doly se sídlem v Kladně. V průběhu prvního pololetí roku 1946 došlo k přejmenování většiny uhelných dolů na Kladensku, jména malodolů se až na výjimky neměnila.

Datum	původní název dolu	přejmenován na
10. 2. 1946	Důl Mayrau - Vinařice	Důl Zdeněk Fierlinger
10. 3. 1946	Důl Schoeller - Libušín	Důl Zdeněk Nejedlý
22. 3. 1946	Důl Max - Libušín	Důl President Beneš
23. 3. 1946	Důl Ronna - Hnidousy	Důl Klement Gottwald
31. 3. 1946	Důl Wannieck - Kamenné Žehrovice	Důl Generál Svoboda
7. 4. 1946	Důl Jaroslav - Tuchlovice	Důl Václav Nosek
14. 4. 1946	Důl Anna - Rynholec	Důl Bohumil Laušmann I.
14. 4. 1946	Důl Laura - Lány	Důl Bohumil Laušmann II.
8. 5. 1946	Doly Prago - Dubí u Kladna	Důl Antonín Zápotocký (jednotlivé jámy tohoto dolu měly označení Antonín I. – IV.)

Kromě těchto kladenských „velkodolů“ patřily k Středočeským uhelným a železoručným dolům „malodoly“ na Rakovnicku a „malodoly“ na kounovské sloji v prostoru Mutějovic na Rakovnicku po Libovici na Slánsku. Náležel k nim též uhelný ostrůvek Důl Lísek v Lísku u Berouna.

Přehled jednotlivých dolů (jam):

Důl Rako v Lubné u Rakovníka – těžil spodní radnickou sloj a lubkové sloje.

Důl Jiří v Rakovníku – těžil radnickou sloj a tektonicky rozbitou 1,8 m mocnou svrchní lubenskou sloj.

Důl Lužná u obce Lužná – těžil 2 – 3 m mocnou svrchní radnickou sloj. 8 m nad ní byla 1 metr mocná „Belšanská sloj“.

Důl Belšanka – JV od Lužné (do roku 1945 nesla název Dominik). Zde se těžila 1,2 m mocná sloj považovaná za Lubenskou „Belšanskou“.

Jáma Beata (Beatty) – západně od Lán, vyhloubená již v roce 1863. V letech 1943 – 1948 zde byla obnovena těžba, sloužila též jako větrní pro Důl Laura.

Důl Hořkovec Nové Strašecí – lomová těžba lupkového ložiska.

Důl Lísek v Lísku (3 km SZ od Berouna) – ostrůvek 2 – 3 m mocné radnické sloje, těžba byla ukončena v roce 1948.

Jáma Perun II. (též Slávka II.) Mutějovice – výdušná.

Jáma Perun III. Mutějovice – těžní. Kounovská sloj mocná 0,8 – 1, 2 m krytá švartnou, uprostřed rozdělená několikacentimetrovým bělavým proplástkem, zvaným kamínek. Důl byl provozován do roku 1953.

Jáma František Lhota pod Džbánem

V roce 1949 byla vyhloubena jáma František II.. Kounovská sloj je rozdělena na dvě lávky až 4 m mocným „kamínkem“. Důl byl uzavřen v roce 1959.

Štola Richard Hředle

Větrní jámy Richard I. a II. Těžila se zde kounovská sloj. Tato štola byla uzavřena v roce 1966 jako poslední činný důl západní části Kounovské sloje.

Štola Jiřina v Pochvalově

Kounovská sloj asi 90 cm mocná. Větrní jáma Jiřina situována asi 90 m od ústí štoly. Těžba ukončena v roce 1949.

Jáma Jindřich Jedoměřice

Těžila se zde (slánská) sloj bez švartny pod nadložím. Těžba byla ukončena v roce 1947.

Jáma Jiřina II. v Libovici

Založena v roce 1941 Státní báňskou správou. V roce 1946 byla v majetku SUŽD. K uzavření došlo roku 1966.

Báňské ředitelství Pražské železářské společnosti v Nučicích mělo v roce 1945 v provozu pět železorudných dolů, které přešly do nově vzniklého útvaru SUŽD Kladno.

Důl č.V v Chrustenicích

Úklonná jáma 974 m dlouhá, 236 m hluboká. Železná ruda – *chamosit*.

Důl č. VI. ve Zdicích (Na Hroudě)

Otevřen dvěma úklonnými jamami. Železná ruda – *chamosit*.

Důl č. VIII Krušná Hora

Obec Otročiněves u Nového Jáchymova, okres Beroun. Úklonná jáma 270 m dlouhá, 71,5 m hluboká. V poválečném období to byl největší důl na těžbu železné rudy – těžil se zde *hematit (krevel)*.

Důl č. IX ve Chvaleticích na Kolínsku

Povrchový lom s manganopyritovým ložiskem (železnomanganové rudy a kyzové břidlice).

Důl č. X v Nučicích

Jeho součástí byla celá řada svislých a úklonných jam. Nučické ložisko je vyvinuto ve směrné délce 4,5m mezi obcemi Jinočany a Krahulovem. Železná ruda – chamosit. Těžba zastavena roku 1964 po téměř 120ti letém trvání.

Důl Skalka v Mníšku pod Brdy

Byl otevřen za druhé světové války. Železná ruda – *hematit (krevel)*. Důlní práce byly zastaveny v roce 1966.

Důl Vlastějovice u Ledče nad Sázavou, okres Kutná Hora.

Ložiska tvořily čočky *magnezitu* vyskytující se ve dvou skarnových krách.

pozn. SUŽD Tato organizace trvala od 1. 1. 1946 do 31. 12 1949. Po té se rozdělila na Středočeské uhelné doly Kladno a Železoručné doly Nučice.

Karel Melichar

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy se jako jediné u nás specializuje na historii těžby a zpracování zlata v České republice. Vzhledem k celkovému útlumu rudního hornictví za posledních 15 let se dostává do popředí záchrana a péče o památky spojené s více jak tisíciletou historií naší minulosti. V poslední době i vzrůstá zájem o montánní turistiku, a stará důlní díla, která již nemohou z nejrůznějších ekonomických a ekologických důvodů sloužit původnímu účelu, jsou obnovována jako muzejní skanzeny a expozice.

Jílovské muzeum, které se nalézá v kdysi největším centru těžby zlata u nás, nemohlo při obnovování a otevírání starých důlních děl v historických revírech zůstat stranou. V letošním roce vrcholil jeho více jak desetileté úsilí o záchranu a zpřístupnění podzemních hornických památek otevřením štol sv. Antonína Paduánského a štol Halíře.

Těžba zlata v Jílovém u Prahy ovlivnila svým významem vznik a budování českého státu již za vlády Přemyslovců. Z jílovského zlata byly raženy první zlaté florény a dukáty v části Evropy ležící na sever od Alp, z jílovského zlata byla zhotovena i Svatováclavská koruna. Z výtěžků dolování byla postavena v Praze celá řada domů a paláců, mezi nimi i komplex tvořící dnešní Karolinum.

Památka na dvoutisíciletou historii získávání zlata na Jílovsku tak právem patří k významným odkazům našeho kulturního dědictví. Soubor tří zpřístupněných historických důlních děl tak dokumentuje tři hlavní období využívání jílovského ložiska zlata.

První úvahy o otevření některé z mnoha stovek opuštěných štol se v muzeu objevily kolem roku 1995, konkrétní podoby pak nabyly v roce 1997. Štola svatého Josefa v Dolním Studeném na Kocourském pásmu byla pro veřejnost otevřena v roce 2002 a stala se tak trvalým magnetem pro návštěvníky zdejšího regionu. Dokumentuje nejstarší a nejvýznamnější období těžby zlata v Jílovém, pochází pravděpodobně již z předhusitských dob. Zpřístupněné chodby v délce přes 200 m jsou raženy nejstarším hornickým způsobem – ručním oddělováním horniny pomocí želízka a mlátku.

V roce 2004 se začalo pracovat na zpřístupnění štol Halíře, která představuje nejmladší epochu, probíhající v padesátých a šedesátých letech minulého století. Moderním způsobem ražená štola má unikátní profil v podobě kosočtverce daný strukturou uložených hornin. Dílo bylo ražené jako průzkumná chodba, mělo prověřit tuto okrajovou část jílovského ložiska.

Celý hřbet zalesněného vrchu Halíře je totiž plný jam (pinek), pozůstatků dřívějšího dolování neznámého data. Štola zastihla několik tenkých křemenných žil s poměrně vysokými obsahy zlata, ale jejich mocnost nedávala naději na jejich ekonomické využití. Z hlavní chodby se razilo několik překopů, které na třech místech zastihly středověké dobovky.

Portál štoly sv. A. Paduánského. Foto Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

V současnosti jsou všechny podzemní prostory elektrifikovány a pro návštěvníky je zpřístupněna celá hlavní chodba v délce 270 m a část překopů s jedním pohledem do středověkých dob. Snahou muzea v příštích letech bude doplnit prohlídkovou trasu o trojrozměrné exponáty charakterizující polovinu dvacátého století. Ekonomickou stránku projektu zpřístupnění štoly a vybudování zázemí pro průvodce a návštěvníky zajistil zřizovatel muzea, Středočeský kraj.

Od roku 2005 probíhaly práce na otevření dalšího důlního díla, které se nachází asi 100 m od štoly sv. Josefa. Opuštěný důl bylo nutné zajistit a jeho zabezpečení provedl státní podnik Diamo. Díky pochopení jeho vedení proběhly tyto práce již s ohledem na budoucí zpřístupnění podzemí. V roce 2007 byla práva a povinnosti ke štole svatého Antonína Paduánského převedena na muzeum.

Podle dochovaných historických pramenů se v této štole pracovalo naposledy v první polovině 18. století, dokumentuje tedy druhou etapu rozvoje dolování zlata v Jílovém. Zabezpečení štoly proběhlo citlivě, s ohledem na jeho stáří, výdřeva v chodbách byla usazena do původních vysekaných patek. Trasa pro návštěvníky je výjimečná nejen v Jílovém ale i mezi ostatními zpřístupněnými důlními díly v naší zemi. Vede totiž ve dvou

Štola sv. Josefa je přístupná nejširší veřejnosti, včetně dětí. Foto Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

úrovních, spojení mezi nimi je realizováno systémem sedmi žebříků a povalů v původní úzké dobývce. Chodba není elektrifikována, každý návštěvník dostane zapůjčenou skutečnou hornickou lampu. Cesty jílovským podzemím patří díky minimálním zásahům k nejvíce autentickým a splňují tak současné moderní požadavky zážitkové turistiky.

Rok 2008 je v jílovském muzeu zasvěcen 40. výročí ukončení těžby zlata. Po celém cyklu přednášek, besed, vycházek a výstav je slavnostní otevření štoly Halíře a štoly sv. Antonína Paduánského důstojným zakončením programu, který připomíná jednu z významných kapitol našich dějin. Regionální muzeum v Jílovém u Prahy pokračuje ve více než dvoutisícileté historii jílovského zlata, i když už dávno nejde o jeho těžbu, ale o péči o kulturní dědictví naší krásné země.

Báňsko policejní předpisy

Vyhláška báňského hejtmanství v Brně ze dne 31. ledna 1949 o důlních mapách, doplněná podle vyhlášky ze dne 11. června 1949.

Tentokráté bude ukázka z předpisů, které ošetřovaly důlní měřictví v konci poloviny dvacátého století a to z kapitoly

č. II. MĚŘENÍ

1. Provádění měření.

§9

- (1) *Za správnost a přesnost důlních map odpovídá kromě podnikatele hor také závodní, ustanovený podle zákona ze dne 31. XII. 1983, č. 12 ř. z. z r. 1894.*
- (2) *Vyměřováním lze pověřiti též profesora a vědecké síly ústavu pro důlní měřictví a geodesii na tuzemské vysoké škole báňské.*

2. Měřické přístroje.

§10

- (1) *K měření délek při polygonálním a trigonometrickém měření budiž použito měřických latí (měřili se po napjaté šňůře), nebo ocelového pásma; tkaná pásma nebo měřické řetězce jsou nepřipustné. Na každém závodě budiž 1 lať, jejíž délka byla ověřena buď československým úředním inspektorátem pro službu cejchovní v Praze, a nebo vědeckými ústavu, k tomu účelu vybavenými, vysokých škol tuzemských (vysoké školy báňské, případně vysokých škol technických). Výjimky povoluje revírní báňský úřad.*
- (2) *K měření výškových rozdílů užije se nivelačního stroje nebo universálního stroje vyzbrojeného potřebnou tubicovou libelou nivelační a nivelační latě s obvyklým dělením. Při poměrech nivelaci nepříznivých nebo v ukloněných důlních dílech (přes 10° úklonu) lze určovati výškové rozdíly též trigonometricky. Pro výškové měření v podružných důlních dílech a v porubištích lze užítí sklonoměru nebo jiného zařízení pro měření výškových rozdílů.*
- (3) *Úhlová měření buďtež prováděna zpravidla teodolitem nebo univerzálním strojem. Podružné pořady (tahy) polygonální lze prováděti též závěsným kompasem.*

3. Metody měření.

§11

- (1) *Zaměření povrchové i důlní situace budiž zásadně připojeno na československou jednotnou síť trigonometrických bodů (§44 zák. č. 177/1927 Sb. a §10 odst. 1. a 2. vl. nař. č. 64/1930 Sb.) a zaměření výškové a značky státní sítě přesné nivelace.*
- (2) *Tam, kde není bodů sítě zmíněné v odst. 1. a ústřední úřad, do jehož působnosti patří veřejné vyměřování a mapování, nemůže po předcházejícím oznámení (§5 odst. 1. zeměměřického zákona č. 82/148 Sb.) včas odstraniti tento nedostatek, budiž provedena samostatná podrobná triangulace se stabilisovanou základnou a jakmile bude možno, budiž tato základna připojena na československou jednotnou síť trigonometrických bodů.*
- (3) *V případě odst. 2. určí revírní báňský úřad podle místních poměrů, pro které závody jest provést samostatnou podrobnou triangulaci společně.*

Jiří Krajíček

Jakost a GEOINDUSTRIE obor speciální zakládání staveb

Společnost GEOINDUSTRIE, s.r.o. se dlouhodobě a soustavně věnuje budování systému řízení společnosti. Využívá k tomu mimo jiné také nástrojů, jako je certifikace spol.podle normy ČSN EN ISO 9001:2001 a na ni navázané další způsobilostní certifikace prováděných technologií.

První certifikát podle normy ČSN EN ISO 9001:2001 získala firma již v roce 2002 u certifikačního orgánu STAVCERT Praha, spol. s r.o. V současné době je certifikována cert.orgánem EURO CERT CZ, a.s.

V roce 2006 započala společnost s certifikacemi systému řízení výroby stříkaných betonů vlastního složení u spol.QUALIFORM, a.s.-nejprve způsobem nástřiku suchou cestou, později, po nákupu nové techniky, v roce 2007 také mokrou cestou. Díky těmto certifikátům se společnost GEOINDUSTRIE, s.r.o. mohla zúčastnit prací na stavbě zajištění svahů předpolí tunelu silničního okruhu Prahy v úseku 514 Lahovice-

Slivenec, Radotín. V současné době disponuje společnost osmi vlastními recepturami stříkaných betonů. V souvislosti s uvedenou stavbou bylo třeba získat certifikát na provádění horninových kotev a hřebíků. Tento certifikát, vystavený cert.org.TZÚS,s.p. obdržela společnost též v r.2006.

V následujícím roce rozhodlo vedení spol. GEOINDUSTRIE, s.r.o. o potřebě Průkazu způsobilosti na všechny ostatní činnosti, kterými se zabývá a které jsou jejím hlavním programem prací speciálního zakládání. Ještě v téže roce obdržela společnost od cert. org. TZÚS, s.p. Průkaz způsobilosti pro stavební práce v oboru speciálního zakládání pro vrtané piloty, vrtané záporny, vrtané mikropiloty a vrtané mikrozáporny.

Všechny získané Certifikáty a Průkazy způsobilosti musí společnost každoročně obhajovat formou dohledu Autorizovaných osob cert.orgůů. Vedení společnosti GEOINDUSTRIE, s.r.o. je přesvědčeno, že neustálé zlepšování systému řízení společnosti a zároveň systému řízení jakosti přispívá k jejímu pozitivnímu obrazu a dobrému jménu na trhu prací v oboru speciálního zakládání staveb.

Ing. Iva Malinová, Manažer jakosti Geoindustrie

Poutník po stopách hornické historie

Ing. Vojtěch Polach se narodil 7. října 1912 v Dolním Jiřetíně na Mostecku. Jeho ranné dětství bylo poznamenáno tím, že otec padl v první světové válce. Po střední škole studoval v letech 1930 - 1934 Vysokou školu báňskou v Příbrami. Byl úspěšným studentem, a proto již ve čtvrtém ročníku působil jako pomocná vědecká síla u prof. F. Čechury. Po absolvování vysoké školy a následně i základní vojenské služby (v letech 1934 - 1936) mu jmenovaný prof. Čechura doporučil místo provozního inženýra na Dole Max v Libušíně na Kladensku, kde působil v letech 1936 - 1945. V roce 1939 se oženil.

Po okupaci ČSR v roce 1946 odchází zpět na Mostecko, kde se jeho rodina rozrostla o dceru, předtím se mu narodili dva synové. „Mostecké klima“ jim však nesvědčilo, a tak se v roce 1949 vrátil zpět na Kladno – zpět na Důl Max, který se v té době již jmenoval President Beneš. Zde však nebyl dlouho a přešel na Ředitelství kladenských dolů, zde působil až do svého penzionování v roce 1972 v různých funkcích.

Jeho rodiště se nalézalo v jiné „hornické“ krajině, ale on své kořeny zapustil na Kladensku. Kromě rekreační chaty na Nouzově se jeho celoživotním koníčkem stala historie hornictví. Aktivně se seznamoval s místy, kde probíhala v minulosti hornická činnost. Velmi mnoho takových míst navštívil osobně. Ještě jako sedmdesátiletý pěšky ušel za sobotu a neděli až padesát kilometrů a to nejen na Kladensku, ale i Rakovnicku, Slánsku a jiných místech. Nestačilo mu jen se dívat. O místech, které plánoval navštívit, věděl mnohem více než jiní. Následně po jejich návštěvě jeho kroky pravidelně směřovaly, pro upřesnění a doplnění, do knihoven, muzeí a archivů. Často byl na svých toulkách doprovázen svým oblíbeným psem, kníračem „pepř a sůl“. Ke zjištění přesného stavu věci hodně rozmlouval s místními pamětníky.

Patřil k těm z mála báňských odborníků a praktiků, kteří se za bývali problematikou a historií hornictví i v důchodovém věku. Byl jedním z nejpovolanějších znalců historie dobývání uhlí na Kladensko-Rakovnické-Slánské oblasti. Publikoval své poznatky jak v populárně propagačních magazínech, tak především v odborném tisku, pro které napsal řadu statí a příspěvků. Podle jeho vlastních slov nashromáždil řadu dalších materiálů, ale již je nestačil zpracovat. Vzpomínám si, že mi vypravoval: „Já si něco navečer přečtu, že to druhý den napíšu, ale druhý den to musím číst znovu.“

Před deseti lety v červnu roku 1998 ukončil svoje putování navždy jako pětáosmdesátiletý.

Karel Melichar

Nová geologická sbírka v Hornickém skanzenu Mayrau

Vážení přátelé hornického skanzenu, v červnu letošního roku byla u příležitosti setkání kolektivních členů přátel hornického skanzenu Mayrau, otevřena či spíše zrekonstruována v prostorách bývalých koupelí tohoto dolu expozice geologických sbírek. Celá expozice je tematicky členěna na zhruba 2 části, a to část historicko-geologickou a paleontologickou a část mineralogicko - petrografickou.

Jak se vlastně tato expozice zrodila? Vše začalo u Ing. Vlastimila Neliby, který na konci loňského roku přišel s myšlenkou dát do pořádku původní, poněkud chaoticky a ne zrovna esteticky uspořádanou sbírku minerálů a hornin, která byla do skanzenu, na základě dohody s ředitelem SPŠ VOŠ Ing. Žvachtou, zapůjčena a následně darována. To jsme však ještě netušili, jak velké břímě jsme si na svá bedra dobrovolně naložili. Sbírkového materiálu bylo celkem dost, ale vybrat z důvodu omezených expozičních kapacit pro oko návštěvníka ty nejlepší kousky z tisíce vzorků, nebylo vždy jednoduché. Dá se říci s mírnou nadsázkou, že každý kámen z původní sbírky nám minimálně jednou prošel rukama.

Náš záměr zrekonstruovat starou nevyhovující expozici by se však nemohl plně realizovat bez vydatné materiální pomoci společnosti Subterra a. s., která pro tento účel vyrobila několik velmi zdařilých vitrín.

Co vlastně můžeme v nové expozici vidět?

V části historicko-geologické a paleontologické jsou vystaveny dnes již unikátní exponáty zkamenělin přesliček, plavuní a kapradin, bez jejichž existence před stovkami milionů let by ani uhelná kladenská pánev nemohla vzniknout. Mezi vystavenými exponáty lze rovněž spatřit jedinečný sádrový odlitek otisku obrovské karbonské vážky, který je k nerozeznání od originálu, uloženého v národním muzeu v Praze. Celá expozice je doplněna výtvarně velmi zdařilými obrázky rekonstrukce karbonského pralesa od Jiřího Svobody, které jsou výsledkem mnohaletého vědeckého výzkumu pracovníků Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a dále počítačovým modelem pánevního reliéfu podloží Kladenské pánve, geologickými řezy a profily, paleogeografickými mapami znázorňujícími fáze vzniku Kladenské uhelné pánve a dalšími obrázky, které do skanzenu věnoval opravdový odborník na uhelnou geologii a hlavně náš kamarád RNDr. Stanislav Opluštil PhDr., pracovník téže fakulty.

V části mineralogické a petrografické jsou v šesti nových vitrínách vystaveny a systematicky seřazeny typické ukázky vzorků nerostů a hornin, a to nejen z Čech, ale i z ciziny, v mnoha případech pro nás exotické. Sbíрка je koncipována tak, aby byla nejenom názornou ukázkou toho, co dokáže naše Země vyčarovat ve svých hlubinách, ale také studijní pomůckou pro

školy, popř. zájemce o mineralogii a petrografii jakožto vědní obory. Materiálním základem nové sbírky byla původní mineralogicko-petrografická expozice, která po léta sloužila k výuce geologických předmětů na SPŠ VOŠ Kladno. Sbírkou byla doplněna vzorky z našeho vlastního sběru ještě z dob našich dávno minulých studentských let, popř. vzorky poskytnutých nám firmou TIMEX Zdice. Sbírkou je doplněna stručnými popisy jednotlivých minerálů. Dekorativně byla sbírka oživena barevnými fotografiemi minerálů od RNDr. Vladimíra Žáčka, pracovníka České geologické služby a rovněž našeho velkého kamaráda.

Celou expozici bychom chtěli do budoucna ještě rozšířit o regionálně mineralogickou sekci, jinými slovy naším záměrem je setříditi zbývající exponáty vystavené v původních již nevyhovujících vitrínách, popř. uložené v depozitářích, a následně tyto vzorky uspořádat podle významných českých lokalit do nových, již hotových vitrín, a tak běžnému návštěvníkovi skanzenu lehce pootevřít obzory, že nejenom kladenské uhelné hornictví ale i těžba rud má u nás v Čechách bohatou mnohaletou tradici a historii.

Co říci závěrem? Především bychom chtěli touto cestou poděkovat všem, kteří se na vybudování geologické expozice větší či menší měrou podíleli. Zvláštní poděkování patří RNDr. Stanislavu Opluštilovi PhDr., pracovníku

Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a jeho kolegům, a dále RNDr. Vladimíru Žáčkovi, pracovníku České geologické služby. Poděkování též patří pracovníkům společnosti Subterra a.s. za materiální podporu ve formě velice zdařilých vitrín, a samozřejmě řediteli SPŠ VOŠ, Ing. Žvachtovi za poskytnutí staré sbírky, na jejíchž základech vyrostla sbírka nová. V neposlední řadě chceme též poděkovat RNDr. Olze Bubníkové z firmy TIMEX Zdice za věnování mnoha zajímavých vzorků minerálů.

Dovolte, abychom Vás tímto naším článkem současně pozvali na návštěvu této nově zrekonstruované geologické expozice v prostorách hornického skanzenu Mayrau.

Ing. Josef Slavík

Nová naučná stezka Haldy Mayrau

Na první pohled by se mohlo zdát, že haldy hlušiny po těžbě černého uhlí jsou v kladenské krajině negativním prvkem. Naštěstí tomu tak není. V letech 2003 až 2005 provedl tým odborníků rozsáhlý přírodovědný průzkum hald. Pozornost byla věnována vlastnostem hald, procesům, které se na nich odehrávají a především rozmanitým organismům, které na haldách našly útočiště. Závěr vědců byl jednoznačný: haldy velmi často tvoří oázu divoké přírody v okolní zemědělské krajině.

Podobně jako například louky nebo rybníky představují člověkem vytvořený, ale přesto ceněný biotop. Jsou zároveň lidským dílem i plnokrevnou přírodou a nelze je proto hodnotit jinak, než jako zřejmé a mnohostranné obohacení krajiny, které si zaslouží péči, zušlechťování a ochranu.

Halda dolu Mayrau není v tomto směru výjimkou, proto vznikla v areálu Hornického skanzenu naučná stezka. Zahnuje deset zastavení s jednotlivými zaměřenými na historii hald, etnologii a složení hald. Stezka také upozorňuje na druhy zvířat a rostlin, které se na nich vyskytují. Na estetiku hald jako umělých kopců a jejich další využití a způsoby možných revitalizací. Stezka je celkem dlouhá asi 1,5 kilometru a je přístupná prozatím jen ve všední dny od pondělí do pátku od 9:00 do 15:00. Možná je prohlídka i s haldářkou Máňou po předešlé domluvě. Pro školy jsou vytvořeny pracovní listy s různými stupni náročnosti otázek, které souvisí s tématy stezky.

Stezka byla vybudována za podpory Statutárního města Kladna, Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně, firmy Subterra a Klubu přátel hornických tradic Kladno o.s.. Využívá poznatků projektu VaV 640/10/03

Lukáš Krinke provází po nové naučné stezce Haldy Mayrau. Foto Jaroslav Vyšín

„Obnova krajiny Kladenska narušené dobýváním“, na jehož realizaci poskytlo účelové finanční prostředky Ministerstvo životního prostředí ČR. Příjemcem dotace a hlavním řešitelským pracovištěm se stal Ústav pro ekopolitiku, o. p. s. Odpovědným řešitelem projektu byl Mgr. Tomáš Gremlica. Členy řešitelského týmu byli odborníci zabývající se problematikou systematické biologie (botanika, zoologie), ekologie, krajinné ekologie, geologie, geografie a integrované ochrany životního prostředí: Ing. Jiří Bureš; RNDr. Václav Cílek, CSc.; RNDr. Miroslav Martiš, CSc.; RNDr. Ivo Přikryl; Bc. Vladimíra Roglová; RNDr. Jiří Sádlo, CSc.; Mgr. Ondřej Volf; MUDr. Vít Zavadil; Ing. Vladimír Zdražil.

Dagmar Šubrtová a Lukáš Krinke

Haldy v krajině

Haldy představují nový umělý prvek v krajině, jehož hodnocení se pozoruhodně proměnilo. Tak jako se třeba v 18. století začala vysoce oceňovat horská a lesní krajina, do té doby považovaná za ukázkový příklad šeredna, tak je rázu postindustriální krajiny Kladenska. přiznávána hodnota nové divoké přírody. Pro estetický rozměr této nové přírody byl důležitý interdisciplinární přístup, kde se spojila biologie s dalšími přírodní vědami a došlo k dialogu s humanitními disciplínami jako je historie, dějiny umění. Halda - umělé místo krajiny vytvořené člověkem - je představováno jako obohacení geologické morfologie, ostrov biologické rozmanitosti, prostor společenské svobody - jakési země nikoho. Krajina holin, nízkých porostů s křovinami, ale i nepřístupných terénů, kde nikdo dlouho nebyl, kde rostou podivné rostliny, houby, je možné nalézt typicky kladenské nerosty (kladnoit), asi jako někde v národním parku.

Poslední dominantní haldy celého Kladenska jsou komolý kužel dolu Tuchlovice a stolová hora buštěhradské haldy. Obecně se však všechny haldy staly symbolem hornické a dělnické historie kraje a zvláštním krajinným prvkem krajiny. Spolu s technickými památkami mají podobný význam jako středověký hrad či barokní kostel. Haldy jsou svérázné, svobodné, divoké i obyčejné - to vše dohromady tvoří novou pozoruhodnou přírodu, umělou krajinu, místo paměti a historie.

Radoslava Schmelzová

Revitalizace

Pojem revitalizace označuje znovuoživení místa narušeného a života částečně či zcela zbaveného. V případě hald, nebo-li odvalů po těžbě černého uhlí v krajině Kladenska se z hlediska ekologie, tj. vědecké disciplíny zkoumající vztahy mezi organismy, společenstvy a jejich prostředím, jedná především o obnovu ekologických funkcí. Tímto termínem rozumíme obnovu vzájemných vztahů mezi jedinci, příslušníky téhož druhu (populacemi) i mezi různými druhy vytvářejícími společenstva, a obnovu toků potravin, vody, energií a informací v daném ekosystému.

Je nutné si uvědomit, že vznik odvalů znamenal devastaci původních ekosystémů nacházejících se v územích zasažených negativními důsledky těžby černého uhlí a souvisejících lidských aktivit. Lokality osídlené rozličnými společenstvy rostlinných a živočišných organismů byly postupně zasypány horninami ze zemského povrchu, odtěženými při hloubení dolu, hlušinou a uhelnými propláskami vytěženými společně s uhlím a také škvárou a popílčkem z místních energetických zařízení spalujících dobyvané uhlí.

V celkem monotónní, nepřilíš zvlněné krajině, kterou člověk osídloval a zpočátku využíval převážně k zemědělským a lesnickým účelům a později také k rozsáhlým průmyslovým činnostem, tak vznikaly nové útvary – kopce nejrůznějších tvarů i rozměrů. Například odval bývalého Ludmilina dolu na katastrálním území Vrapic a Cvrčovic dnes zaujímá rozlohu pouhých 0,17 ha, je na něm deponováno (uloženo) jen 8 500 m³ haldoviny a celé těleso v podstatě není odlišitelné od okolních zemědělsky a lesnicky využívaných ploch. Oproti tomu plošně největší odval v Němcích bývalého dolu Schoeller na katastrálním území Libušina zabírá 24,6 ha, je zde deponováno téměř 12 mil m³ haldoviny a čelní východní svah dosahuje výšky 65 metrů. Přestože je toto těleso obklopeno vzrostlým lesem, při pohledu z dálky, např. z Vinařické hory je jasně patrné, že se jedná o umělý výtvar člověka. Dalším velmi výrazným prvkem v krajině je odval Tuchlovice bývalého dolu Nosek na katastrálním území Tuchlovic, který se rozkládá na 18,3 ha, je tvořen 4,9 mil. m³ haldoviny a před zahájením terénních úprav dosahoval výšky až 75 m. Jako vedlejší produkt lidské činnosti při dobývání černého uhlí vznikl ve středních Čechách na Kladensku tento „druhý Říp“ viditelný z širokého okolí i na značnou vzdálenost. V důsledku těžby se v kulturní krajině postupem času objevilo větší množství ploch s výraznou disturbancí (narušením) původních ekosystémů nebo uměle vytvořených míst neosídlených žádnými rostlinnými ani živočišnými organismy. V přírodě bychom mohli nalézt podobné lokality po sesuvech hornin, po erupcích sopek, po dopadech vesmírných těles nebo po vynošení nového ostrova z oceánu.

Procesy revitalizace takových území směřující k obnově ekologických funkcí spočívají v jejich postupném novém osídlování těmi druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, kterým vyhovují dané životní podmínky, jež jsou zejména v inerciálních (počátečních) stadiích značně extrémní. Vznikají tak společenstva organismů (biocenózy), jejichž druhové složení a vnitřní vztahy se mění v závislosti na změnách přírodních podmínek – hovoříme o tzv. ekologické sukcesi. Jejím finálním stadiem je na většině území České republiky les, v případě Kladenska les listnatý. Pro revitalizaci nepřilíš velkých území narušených těžbou černého uhlí na Kladensku se jako nejvhodnější jeví přirozená ekologická sukcese, do které nezasahuje člověk. Ta přispívá ke zvyšování biologické rozmanitosti rostlinných i živočišných druhů (biodiverzity) i k zásadnímu zvýšení ekologické stability krajiny. Pouze v některých případech je možné proces přirozenou ekologickou sukcesi doplnit určitými rekultivačními aktivitami, jako jsou terénní úpravy menšího rozsahu, úpravy vodohospodářských poměrů (opatření proti vodní erozi, vytváření umělých tůň pro obojživelníky, atd.) a obnova vegetačního krytu výsevem vhodných druhů bylin a dosadbou keřů a stromů, jejichž druhové složení odpovídá zeměpisné šířce, nadmořské výšce a podmínkám stanoviště. Pak se jedná o řízenou či usměrňovanou sukcesi.

Důl Nosek 11. 11. 2004. Foto Tomáš Gremlica

Důl Nosek 12. 7. 2005. Foto Tomáš Gremlica

Z pohledu člověka může být revitalizace chápána také jako obnova estetických funkcí těžbou narušené krajiny. To však v řadě případů znamená realizaci nevhodných a extrémně nákladných rekultivačních opatření velkého rozsahu jejichž cílem je „zamaskování“ pozůstatků hornické činnosti, resp. jejich úplné odstranění z kulturní krajiny. Haldy - odvaly, na které si místní obyvatelé v průběhu mnoha desetiletí zvykli a jež považují za nedílnou a důvěrně známou součást prostředí svého života, jsou rozhrnuty těžkou mechanizací, převrstveny orníci a osázeny většinou druhově nepůvodními stromy. Na místě „divočiny“, přírodě blízkého ekosystému, který je stanovištěm (biotopem) pro mnoho druhů rostlin i živočichů, vzniká ekologicky bezcenný les typu městského parku s velmi nízkou biodiverzitou.

Revitalizace se také může týkat dlouhodobě nevyužívaných, zdevastovaných ploch a objektů (tzv. „brownfields“), kterými jsou např. nezastavěné, zpustlé části areálů a pozůstatky budov i technického vybavení bývalých dolů. Budovy v dezolátním stavu nebo jejich části mohou být odstraněny a pro takto získané pozemky se následně hledá nové využití. Vhodné objekty jsou po rekonstrukci využívány k průmyslové výrobě nebo k jiným účelům. Radikální změnou prošel třeba areál bývalého dolu Nosek v Tuchlovicích, kde byly v období od listopadu 2004 do června 2005 odstraněny všechny stavby a uvolněné území je připraveno pro vybudování nové logistické zóny. Některé z typických hornických staveb, jako těžní věže a budovy technického zázemí dolů, jsou prohlášeny technickými památkami a slouží jako muzea hornické činnosti.

Mgr. Tomáš Gremlica, ředitel Ústavu pro ekopolitiku, o. p. s.

Bývalé Kluby hornických důchodců jsou stále aktivní

Pravděpodobně nejsem daleko od pravdy když řeknu, že od prvního dne nástupu do zaměstnání se většina z nás těšila na datum, kdy odejde na zasloužený odpočinek. Každou chvíli okolo sebe člověk slyšel silácké řeči „ . . . až dostanu penzi, tak mne tady nikdo neuvidí, dám si dohromady domeček, zahrádku, s manželkou budeme jezdit na výlety, na houby, na ryby a nějaká šachta mi může být ukradená – byl jsem tady dost dlouho a úplně mi to stačí“!

Vysněný den nadešel a najednou bylo všechno poněkud jiné. Ono 30 i více let strávených na šachtě zanechalo v myslích a srdcích i těch nejtříšších chlapů nesmazatelnou stopu. Rozloučení s kamarády a často proklínanou uhelnou nebylo totiž vůbec jednoduché. Mnohdy i nejtvrďší povahy měly při odchodu do důchodu v očích slzy.

Asi nejlepší způsob jak si užívat důchod a neztratit kontakt se svým dolem poskytovaly tehdy Kluby hornických důchodců. Tyto kluby vznikaly prakticky na každé šachtě v kladenském revíru a umožňovaly vysloužilým horníkům a povrchovým pracovníkům především pravidelná setkání s bývalými spoluzaměstnanci formou výletů, tanečních zábav, tradičních oslav jako MDŽ, Den horníků atp.

V souvislosti s postupnou likvidací některých dolů docházelo ke slučování Klubů hornických důchodců a začaly vznikat početné velké organizace, které měly 100 i více členů (KHD Go. II - Go. I, Zápotocký - Go. III). Každý člen platil příspěvek ve výši 60 korun, z nichž většina šla do pokladny ZV ROH a tato organizace finančně zajišťovala veškeré akce klubů. Malá část členského příspěvku zůstávala i v pokladně klubu.

Po roce 2002, kdy byla ukončena těžba v celém kladenském uhelném revíru, ještě krátký čas organizace ROH podporovala činnost KHD, ale záhy byla tato spolupráce ukončena. Kluby se tak dostaly do situace, kdy se musely rozhodnout zdali budou pokračovat dál a nebo svoji činnost ukončí. Stav financí sice umožňoval pořádání některých akcí, avšak nejdříve po dobu tří roků. Toho většina organizací využila a připravila se na samostatnou činnost zajišťovanou pouze hotovostí vybranou členskými příspěvky nebo ostatními dary.

Velkým překvapením pro mne bylo zjištění, že ještě dnes, více jak 6 let od uzavření kladenských dolů, jsou v regionu tři poměrně velké organizace (100 i více členné), které sdružují hornické důchodce. V Tuchlovicích působí klub bývalých zaměstnanců Dolu Tuchlovice, na Kladně pak kluby z uzavřených dolů Mayrau, Max a Zápotocký, Ronna. V průměru má každá organizace kolem stovky členů, kteří se pravidelně scházejí na společných akcích (oslava MDŽ - Den horníků - výroční členská schůze). Horničtí důchodci v Tuchlovicích pořádají navíc každý měsíc pravidelná setkání s taneční hudbou a jedenkrát ročně turistický poznávací zájezd. I když se na veškeré akce vybírá vstupné a nepsanou povinností

je přinést něco do tomboly, pohybuje se účast okolo 60ti - 70ti lidí. Samozřejmě, že počet těchto akcí je limitovaný finančními možnostmi každé organizace.

V současnosti působí v kladenském regionu vedle sebe dvě organizace jejímiž členy jsou většinou horníci kladenských dolů - bývalé Kluby hornických důchodců a Klub přátel hornických tradic – Kladno o.s. Zde se přímo nabízí vytvoření určité formy spolupráce, která by byla prospěšná pro obě strany. V první řadě by měly být všichni členové informováni o akcích pořádaných oběma organizacemi tak, aby se jich případně mohli účastnit. Jedná se pouze o domluvu, jakým způsobem si tyto informace předávat.

Jaroslav Grubner

Pamětní deska odhalena

Dne 23. září letošního roku byla v Hornickém skanzenu Mayrau odhalena pamětní deska obětem důlního neštěstí, ke kterému došlo na Dole Nosek Tuchlovicích výše uvedený den roku 1960. Jednalo se o největší důlní nehodu v dějinách dobývání v kladenském revíru a při této nehodě zahynulo 20 horníků.

Je smutnou skutečností, že za celých 48 let, které uplynuly od této nehody, nebyla obětem neštěstí odhalena žádná pamětní deska. Tuto skutečnost se rozhodl napravit Klub přátel hornických tradic Kladno a poděkování patří především organizaci SILNICE ČÁSLAV – HOLDING a.s., která pamětní desku včetně pomníku zhotovila a instalovala. Vlastní odhalení pamětní desky bylo provedeno za účasti primátora města Kladna Ing. Dana Jiráňka, zástupců obce Tuchlovice a Vinařice, kolektivních členů Klubu, předsedy Obvodního báňského úřadu v Kladně a pozvaných hostů. Vlastní odhalení pamětní desky provedl p. Jaroslav Heřmánek, závodní lomu Markovice a na závěr pietní vzpomínky promluvil arciděkan J. Neliba a provedl požehnání tomuto pomníku, který je umístěn v pietním parku skanzenu Mayrau.

Odhalení této pamětní desky je důstojnou připomínkou tohoto neštěstí a poděkování patří všem těm, kteří se o zhotovení a odhalení pamětní desky zasloužili.

Ing. Vlastimil Neliba

Ladislav Novák a jeho dílo

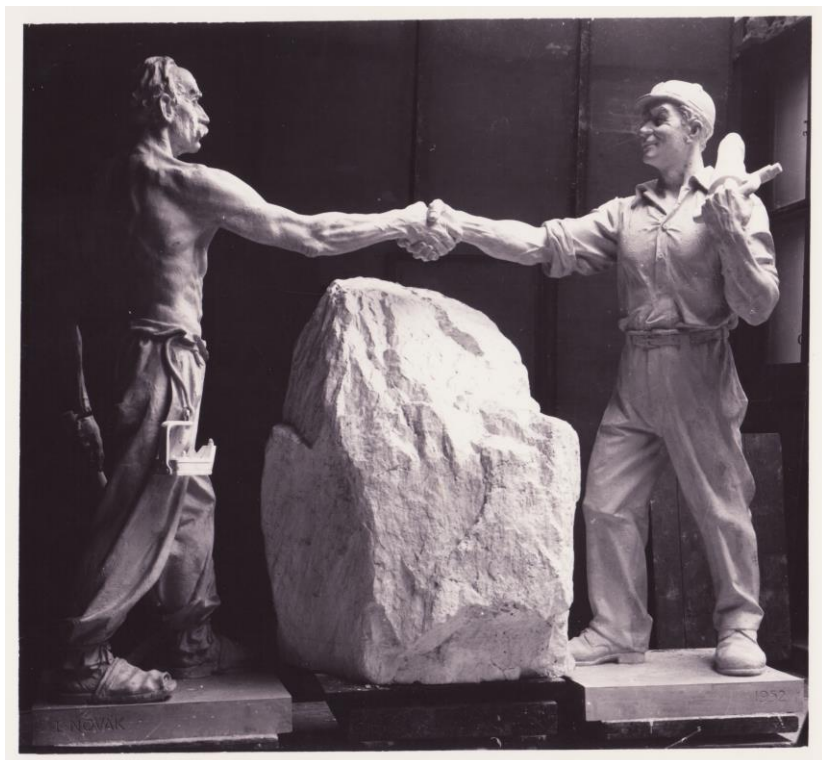
Ladislav Novák se narodil 17. března 1908 v Motyčíně v domku čp. 267 v hornické rodině. Ostatně jeho tatínek havíř se později často objevuje v jeho výtvarné i sochařské práci. Novák se ale nejprve vyučil malířem pokojů a poté začal studovat u profesora Kulce a Strahovského. Po ukončení studia byl přijat na Akademii výtvarných umění v Praze. Studoval na katedře sochařství, plastiky a medailérství u profesora Otokara Španiela. V roce 1940 se stává členem Umělecké besedy, s níž vystavuje na řadě domácích výstav. Je zastoupen na všech přehlídkách výtvarného umění v Jízdnárně Pražského hradu, ale i na zahraničních výstavách československého umění (v SSSR, Maďarsku, NDR, Rakousku, Švédsku, Brazílii aj.)

S jeho dílem se setkáváme i v našem městě. Nejvýraznějším kusem je bronzové sousoší Hornictví v parku před kladenským gymnáziem. Pomník, na kterém Novák pracoval s architektem Kopčkem doplňuje tzv. Váňův kámen. Ten původně stával na místě, kde Jan Váňa objevil uhlí, a to u bývalého dolu Kateřina. Později se několikrát stěhoval, až byl konečně umístěn na nynější místo. Váňův kámen je uložen na soklu obloženém šedým mramorem, na čelní straně je hornický znak, mlátek a želízko a po jejich stranách letopočet 1848–1945. Na zadní straně je nápis „Práci čest“. Nad kamenem si podávají ruku starý a mladý havíř. Starší má v ruce kopáč a za pasem olejový kahan, mladý horník má na hlavě přilbu a na rameni sbíječku.

Prohlédneme-li si dobře starého horníka a porovnáme s portrétem Ladislava Nováka, vidíme, že podobnost není čistě náhodná. Sám Ladislav, když byl u nás doma, vyprávěl, že sochal podle tatínka. Za toto sousoší byl Ladislav Novák vyznamenán státní cenou. Postavy starého a mladého havíře patří k nejlepším sochařským dílům Kladna.

Další velice působivou sochou je pomník Lidická žena. Tato pískovcová skulptura se nachází v parčíku u základní školy v Amálské ulici. Na pomníku je Lidická žena s padlým bojovníkem ilegálního hnutí. Dotváří jej desky s názvy jednotlivých koncentračních táborů, které jsou rozmístěny kolem sochy. Ladislav Novák byl za toto sousoší oceněn Svazem protifašistických bojovníků. S další sochařskou prací se setkáme při procházce Kladnem do starých Kročehlav, v ulici Marie Majerové. Na domě čp. 207 je umístěna pamětní deska spisovatelky Marie Majerové, která zde prožila své dětství.

Další pamětní deska se nachází rovněž v Kročehlavech v ulici Unhošťská. Připomíná předsedu Slovenské republiky Antonína Janouška, který zde v domě čp. 213 bydlel. V době rychle rostoucí bytové výstavby se i Ladislav Novák připojil k umělcům, kteří v části kročehlavského sídliště navrhli domovní znamení. Ze sochařského díla Ladislava Nováka nelze

Sádrový model sousoší Hornictví, archiv Hornický skanzen Mayrau

opominout monumentální plastiku na Orlické přehradě, rozměrný model jsme mohli vidět na souborné výstavě v kladenském zámku v roce 1987. Plastika představuje řeku Vltavu a její sílu. Alegorie sochy ženy a muže představuje sílu proudu řeky, které ve spojení zobrazuje elektrickou energii spodobněnou bleskem elektrického výboje. Elektrický výboj roztáčí turbíny a kola průmyslových závodů.

Ladislav Novák vytvořil stovky kreseb hornického i hutnického prostředí. Jednou z realizovaných kreseb, proměněné na plastiku je socha taviče, která byla umístěna ve vstupní hale plzeňského nádraží. Socha Republika z roku 1948 byla oceněna v celostátní soutěži první cenou. Ladislav Novák vytvořil i celou řadu kreseb krásných žen a dívek, mnohé byly proměněny v sochařská díla. V lázeňském parku v Poděbradech vytvořil sousoší Tři grácie. Výtvarný návrh zahradní plastiky zhotovil v roce 1959. Samotná realizace proběhla v roce 1964. Nese název „Mládí, zdraví, krása“.

Z roku 1961 pochází plastiky umístěné na průčelí podolské vodárny dvě pískovcové ženské postavy na nich představují řeku Vltavu a řeku Otavu. V roce 1958 vyzdobil Ladislav Novák nádhernými ženskými postavami z mramoru Ústav kosmetiky v Praze. Řadu soch vlastní galerie Hlavního města Prahy.

Kresba v tvorbě Ladislava Nováka

Probírala jsem se v různých soukromých sbírkách stovkami kreseb Ladislava Nováka. Značné množství dalších jsem před lety prohlížela v jeho venkovském atelieru v Bzové u Žebráku. Krajina kolem venkovského atelieru byla také častým námětem v jeho kresbách i malbách. Velkou část tvoří kresby z hornického prostředí. Jsou zde zachyceny šachty z okolí Kladna i práce pod zemí, vozíky s uhlím, horníci, fárání, třídička, strojní vybavení apod. Ve svých kresbách se Novák zajímá takřka o veškeré dění z činnosti havířů. Z kreseb číší těžká hornická práce. Kreslil také v prostorách hutí. I tady nachází tvrdé chlapy - taviče a valciře.

Ale přejděme od kreseb těžké práce ke křehkým dívkám. Novák po sobě zanechal plejádu studií k sochařské práci, ale i volné kresby zachycující ženy a dívky. Z celé práce je vidět láska k lidem. Tak jsem ho znala i já - laskavého, skromného umělce s jiskrným pohledem očí. Ladislav Novák byl také velkým učitelem. Přednášel na pedagogické fakultě, učil základům kresby, která se následně přenášela do trojrozměrné podoby. Po odchodu Karla Lidického se Novák ujal sochařského atelieru na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Malba v tvorbě Ladislava Nováka

Není běžné, aby se sochaři ve větší míře zabývali malbou. Ladislav Novák byl velmi pracovitý člověk a aby jeho ruce nezahláely, bral si všude skicák i sadu temperových nebo olejových barev. V barvě se opět zrcadlí jas jeho očí, stovky maleb z jeho rodného Kladenska, Důl Barré, vysoké pece, haldy. Řada maleb pochází z okolí Žebráku a Bzové: chalupa v Bzové ze zahrady, Jižní Čechy, lodě a lodičky v přístavu v Nessebru, zátiší, figurální kompozice, maminčiny pohádky, divadlo, dívka pod lampou, matka s dítětem, dětská figurální kresba, spousty krajinných motivů. To vše doplňovalo sochy v jeho venkovském atelieru.

Vzpomínky

S Ladislavem Novákem jsem se setkala poprvé někdy v roce 1984 při cestách do Kladna. Jezdil autobusem a neopomněl vystoupit na Sítně a vystoupat k nám, do čtvrtého patra. Nedělalo mu to problém. Sám měl atelier v Praze až v podkroví. Nosil sem pytle se sádrou i své tělo, jak sám říkával. Cestoval do Kladna, aby navštívil v Motyčíně svoji sestru. Můj manžel Přemysl Povondra se s Ladislavem spřátelil při studiu na pedagogické fakultě, kde kromě Nováka přednášeli i další Kladeňáci - Cyril

Bouda a František Kleiner. Manžel se svými profesory udržoval kontakt i po svých studiích.

Při jednom setkání manžel Ladislavu Novákovi navrhl, že mu připraví s kolegy v práci výstavu v kladenském zámku. Novák se jenom zasmál: „Výstavu? Vždyť já vystavovat nesmím.“ Ladislav pocházel z chudé rodiny. Ke své profesi se dostával pouze dřinou a poctivou prací. Věřil stejně jako generace našich rodičů ve spravedlivý svět. Celý život byl komunista, přesto ho soudruzi odkázali na vedlejší kolej. Jednou se přes soutěžní práce dostal k vytváření sochy Klementa Gottwalda. Dostal jako mistr řadu fotografií. Soudruhům se nejvíce líbila postava únorového prezidenta, jak hovoří k davům. Byla zima, padal sníh, Rudolf Slánský tehdy půjčil Gottwaldovi svoji huňatou čepici. A tak Ladislav vytvořil monumentální sochu pro město Písek. Odlita do bronzu byla v Budapešti. Pár dnů po slavnostním odhalení přijel všímavý soudruh z Prahy a spustil, že Gottwald má slánského čepici a že je nutno zhotovit novou hlavu bez čepice. Hlava byla odříznuta a Novákovi sdělili, že má udělat novou sochu. Láďa tuto zakázku odmítl a tím si zavřel cestu před dalšími veřejnými zakázkami. Jedinou možností bylo restaurovat naše památky, kostely apod.

Vyslechli jsme pohnutou historku. Od ní uplynula již řádka let, a tak jsme mysleli, že vše je zapomenuto. Výstavy, jak je dobře známo, je potřeba objednávat dlouho dopředu. Manžel zašel za ředitelkou muzea, sdělil jí, že by chtěl se svými spolupracovníky nainstalovat výstavu zaslužilého umělce Ladislava Nováka, rodáka z Kladna. V té době již manžel se spolupracovníky z poldovské propagace instaloval několik výstav (Smrčková, David apod.). Ředitelka řekla, ano to je dobrý nápad. Asi za týden volala, že by bylo dobré přijít do muzea a vše upřesnit. Uprěsněním se rozumělo předání dotazníku pro umělce, aby ho vyplnil, že je to nařizení z krajského výboru KSČ. Jeli jsme do Prahy za panem Novákem s dotazníkem. Uvařil kávu, a pak se zasmál a řekl: „Lidičky dobrý, vždyť jsem vám to říkal, že já nesmím!“. Přesto rozšafně vzal pero a začal vyplňovat asi takto: Jmenuji se Ladislav Novák, narodil jsem se v Motyčíně, boty mám velikost 42, na pivo chodím k Pinkasům, když prší, nosím deštník. Dopsal a řekl: „Vždyť jste to poznali sami. Museli jste v prvním patře, kde míř z rozdělují schodiště, odevzdat své občanské průkazy. Je to žertovné, stále ještě mám atelier v budově pohotovostního pluku ministerstva vnitra. Vždyť já bych nemohl jít ani za holkama a jsem přesvědčen, že mají i zápisy kdy chodím na WC.“

Přesto jsme to nevzdali. Manžel šel s nápadem uspořádat výstavu za ředitelem POLDI, na Svaz mládeže i do „rudého baráku“ na okresním výboru KSČ. A ono to šlo. OV řeklo, že když to dělají svazáci z POLDI, že je to jejich věc. Ředitel Ivan Mírný výstavu podpořil a tak již nic nebránilo tomu, aby se mohla uskutečnit. Na výstavu jsme pozvali i Jardu Pergla, otce fotografů bratrů Perglových, který byl významným památkářem v našem městě. S Ladislavem jsme si projeli scénář výstavy. Propagační oddělení a svazáci zajistili nákladřák a silné chlapy a vyrazilo se do Prahy. Depozitář

*Dívka s náhrdelníkem,
archiv Hornického
skanzenu Mayrau*

velkých návrhů soch, to byl sklep, který již obýval také pohotovostní pluk městského výboru. Nijak jim nevadilo uložení beden (byly zelené a označeny byly čísly: např. bedna 11 apod.), aby se nemuseli ohýbat, rovnou na modely soch a sousoší. Tu a tam se povalovala sádrová ruka, hlavy, části dalších končetin.

Mysleli, a já pomalu s nimi, že rozbité se vyhodí a ejhle bude volný sklep. Všechny tyhle poklady byly převezeny do propagačního oddělení a přes měsíc se restaurovaly. Švermovák Josef Kříž měl k sochařině nejbližše a tak většinu větších soch restauroval spolu s Bohouškem Valentou. Menší si vzali do práce Pavel Sedláček, Přemek Povondra a Mirek Petrželka. Dokumentaci prováděl Jirka Švandrlík. Všechno se muselo dělat až po skončení pracovní doby a v sobotu a neděli. Tahle práce byla pro všechny příjemným zpestřením jednotvárné propagační činnosti. Další sochy a sousoší se přivezly z motyčínské školy z pudy. Ladislav je škole věnoval. Žáčci, jak známe vynalézavost dětí, se je snažili o přestávkách upravovat k obrazu svému a tak je ředitelství školy deponovalo na půdu školy. Holt, sochy a jejich návrhy mívají nejrůznější osud.

Výstava se uskutečnila, vernisáž výstavy proběhla 22. ledna 1987 v 16 hodin. Na vernisáži vystoupili členové Muzici Bohemici. Ladislav Novák, těsně před osmdesátinami, měl po dlouhé době výstavu. Přišli i ti, kteří ho zakázali, i ti, kteří mu sochy poničili. Viděla jsem u tohohle vzácného člověka slzy v očích. Sama jsem měla dobrý pocit, že jsem u výstavy i jejího zrodu byla od počátku.

Po sametové něžné

Po sametové něžné jsme se párkrát setkali na chalupě i u nás doma. S fotografem Jardou Perglem jsme přemýšleli o tom, že by bylo vhodné udělat někde v Kladně síň Ladislava Nováka. Ladislavovi se myšlenka také líbila, zvláště po té, co se přestěhoval do panelákové betonové změti sídlištních budov.

Přešla doba. Ve starších encyklopediích se o Ladislavu Novákovi dozvíme. Doba normalizace již o něm nepíše, současné encyklopedie také ne. Byl přece komunista. Osudy lidí i soch bývají podobné - sochy se bourají, lidi se v kronikách škrtají. A tak je dobře, že se najdou lidé jako Jarda Pergl, kterému se podařila ještě výstava v rodinné kavárně Atelier. Na šachtě Mayrau se podařilo vybudovat síň s díly Ladislava Nováka. Díky za lidi, kterým není lhostejný osud věcí, lidí, kteří mají velký vztah k regionálním umělcům.

Zdeňka Povondrová

redakcí upravená seminární práce Kladenské univerzity třetího věku, 2008
text byl současně otištěn v časopise Kladno Záporno č. 5

Použitá literatura:

- Okolí Prahy, Kladenska a Rakovnicka: Sportovní a turistické nakladatelství 1960*
- R. Koller: Soubor vycházek a výletů v okrese kladenském, SRPŠ JSŠ Kladno 1960*
- A. Pohribný: Labyrint výtvarného umění, SNDK 1968*
- S. Krajník: Kladno, MÚ Kladno 1993*
- M. Zdeněk a kol.: Základy výtvarné výchovy, SPN 1987*
- MALÁ ČESKOSLOVENSKÁ ENCYKLOPEDIIE: Academia 1986*
- S. Krajník: Okres Kladno, Okresní úřad Kladno, Engima Praha*
- J. Vykouk: Skulptury v Kladně, Magistrát města Kladna 2003*
- M. Majerová: Město ve znamení ohně, CS spisovatel 1952*
- Trnka, Kovařík: Pozdrav z Kladna v proměnách času, MÚ Kladno 1996*
- K. Klíma: Ve městě ohně a oceli, POLDI SONP Kladno*
- Kladno v osobnostech: SVK Kladno*

Odešel kamarád, přítel a spolupracovník

Dne 20. 10. 2008, s pocitem zármutku, přijali jsme zprávu o úmrtí ing. Josefa Kružíka. Byl to vzácný člověk, velmi pracovitý, vynikal svou odborností a širokým přehledem. Měl hornický původ. Z hornického učně se po studii na vysoké škole vypracoval až na funkci důlního inženýra v oboru důlního měřičství. Jeho měřické práce a práce jeho kolektivu byly známé téměř na všech šachtách v kladenském revíru. Řešení složitých problémů se nikdy nevyhýbal. Slovem i skutkem podal pomocnou ruku těm, kteří to nejvíc potřebovali. Měl vrozenou klidnou povahu. Místo hněvu a bezdůvodného rozčilování volil mnohdy svůj zdravý humor.

V důchodovém věku dlouho pracoval v PK – Ústí s.p. se sídlem na Dole Schoeller v Libušíně. Již v době minulé měl mnohé zásluhy i mimo své profese. Například před rokem 1994, kdy se připravovalo otevření skanzenu Mayrau byl aktivním členem muzejní rady. Na četných zasedáních, společně s PhDr. Annou Mayovou a ostatními členy rady, pomáhal řešit koncepci a postup při realizaci tohoto náročného úkolu.

V krizovém období skanzenu, v době působnosti ředitele ing. Šařce na Dole Schoeller byla nepřející atmosféra. O skanzenu se nesmělo ani mluvit, natož s něčím pomáhat. Byl to ing. Kružík, který se nebál postihu a ochotně pomáhal teoreticky i materiálně. Velký podíl měl na umístění geologické sbírky hornin a minerálů a stávající expozici doplnil geologickou mapou. Za jeho asistence byla vybudována a doplněna expozice důlního měřičství.

Ing. Kružík měl hodně zkušeností ze svého oboru a to vše využíval k publikační činnosti. Stal se stálým dopisovatelem Hornického zpravodaje a z jeho aktuálních článků můžeme vybrat dva tituly – „Aby nebyly překopy dva“ (dokonalý popis ražby překopu z Dolu Schoeller na Důl Tuchlovice o délce 4 484 m) a další příspěvek „Místo uhlí voda – jezero pod Kladnem“ a poslední v tomto čísle zpravodaje „Jak jsem nastoupil na „Šelerku“.

Jeho angažovanost se také projevovala ve výboru KPHT – Kladno o.s., kde se jako člen pravidelně zúčastňoval jednání. Ve svém kolektivu a ve společnosti byl velmi oblíben. Na jeho poslední cestě se s ním přišli rozloučit jeho blízcí, kamarádi, spolupracovníci a známí. Čestnou stráž u jeho rakve v obřadní síni kladenských hřbitovů stáli – ing. Čuřík – ing. Neliba – Dušan Piederma a Jaroslav Grubner. Smutečního aktu se dále zúčastnili B. Hasman – ing. Matula a Jan Uváček, kteří položili smuteční kytičky.

Syn pana ing. Kružíka, Michal Kružík s rodinou, svému tátovi vystrojl důstojný pohřeb. Při posledním rozloučení hrála krojovaná hornická hudba a dojmavé tóny písničky – Cestička k Mayrovce citově zapůsobily na účastníky v kapli a v její blízkosti. Po skončení obřadu rakev ze zesnulým a květinové dary byly převezeny do Libušína. Ing. Kružík je pochován

v rodinné hrobce u kostela sv. Jiří, jen pár stovek metrů od Dolu Schoeller, kde bylo jeho poslední pracoviště.

Čest jeho památce!

Jan Uváček, kronikář Hornického skanzenu Mayrau

Další smutnou zprávou je pro všechny kamarády a spolupracovníky Hornického skanzenu Mayrau smrt báňského záchranáře pana Jindřicha Petráně, zemřel dne 2. listopadu 2008 ve věku 71 let.

Čest jeho památce!

V příštím čísle budeme věnovat rozsáhlejší vzpomínku na jeho život a práci na šachtě.

redakce

TECHNICKÝ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV STAVEBNÍ PRAHA, s.p.
ÚSEK CERTIFIKACE SYSTÉMŮ ŘÍZENÍ
Prosecká 811/76a, 190 00 Praha 9

VYDÁVÁ

Průkaz způsobilosti

č. 3001/465/2007

pro stavební práce v oboru speciálního zakládání,

kteřý potvrzuje, že firma

 geoindustrie

GEOINDUSTRIE s.r.o.

Praha 4, Zelený pruh 95/97, PSČ 140 00

IČ : 62242911

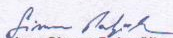
Tento průkaz způsobilosti potvrzuje, že uvedená organizační jednotka má vytvořen, dokumentován a zaveden vlastní systém řízení managementu jakosti odpovídající požadavkům pro provádění stavebních prací v oboru speciálního zakládání v rozsahu upřesňujícího vymezení, v členění normy ČEN ISO 9001:2001.

Výše uvedená organizační jednotka pro jednotlivé zakázky vytváří samostatně vlastní technologické postupy pro technologie speciálního zakládání a má předpoklady pro trvalé dodržování podmínek stanovených v jednotlivých předmětných vlastních technologických postupech

1. Technologický postup založení stavby	Vrtané piloty (formulář č. 28)
2. Technologický postup založení stavby	Vrtané záporny (formulář č. 76)
3. Technologický postup založení stavby	Vrtané mikropiloty (formulář č. 27)
4. Technologický postup založení stavby	Vrtané mikrozáporny (formulář č. 39)

V Praze dne 19.12.2007

Platnost: do 31.12.2010

Ing. Simon Palupčík

ředitel Úseku certifikace systémů řízení

Průkaz způsobilosti. K článku Jakost a Geoindustrie, obor speciální zakládání staveb, str. 34